

Упершыню за гады Савецкай улады ўсім шасці епархіям Рэспублікі Беларусь — Мінскай, Брэсцкай, Пінскай, Гомельскай, Магілёўскай і Полацкай — нароўні з іншымі грамадскімі арганізацыямі прадастаўлена права юрыдычнай асобы. Пасведчанні аб рэгістрацыі Статутаў уручаны ў Доме ўрада кіраўнікам беларускіх рэлігійных арганізацый.

НА ЗДЫМКУ: старшыня рэспубліканскага Савета па справах рэлігіі А. ЖЫЛЬСкі ўручае пасведчанне аб рэгістрацыі Статута Мінскай епархіі Беларускага Экзархата Маскоўскага Патрыярхата мітрапаліту Мінскаму і Гродзенскаму патрыярхаму экзарху ўсё Беларусі ФІЛАРЭТУ.

Фота І. ЮДАША.

БЕЛАРУСАМ ВАРТА ІСЦІ

НА ПОЎНУЮ САМАСТОЙНАСЦЬ?

ПЕРАД ВЫБАРАМ

Сёння госць «Голасу Радзімы» народны депутат СССР Аляксандр ЖУРАЎЛЕЎ. Як і ў многіх сучасных палітычных дзеячаў, у яго свой погляд на прычыны цяжкага эканамічнага становішча ў краіне, уласныя меркаванні наконт таго, як выбрацца з бездані, у якую мы трапілі.

За некалькі дзён да гэтай сустрэчы я апынулася з Аляксандрам Рыгоравічам у адной доўгай чарзе за дзесяткам яек. Не так часта даводзіцца бачыць народных абраннікаў у такіх будзённых варунках. І таму, мусіць, гутарка ў рэдакцыі пачалася менавіта з гэтага эпизода.

— Няўжо депутат не ў стане так арганізаваць сваё жыццё, каб не траціць час у чэргах за прадуктамі? — спытала я.

— У тых цяжкіх умовах, у якіх мы ўсе знаходзімся, — адказаў Аляксандр Рыгоравіч, — я лічу, што ні адзін депутат проста не мае права ні на якія прывілеі. Хаця ў прынцыпе лічу пажаданым, каб кожны з нас, депутатаў, займаўся толькі сваімі непасрэднымі справамі, і калі ёсць магчымасць дапамагчы яму ў гэтым, дык нейкі міні-

мум умоў трэба забяспечыць. Сёння ж мы павінны жыць жыццём нашых выбаршчыкаў, падзяляючы з імі нягоды. Так будзе па-людску.

— А ці наогул гэта можна назваць «па-людску», калі сёння мы выстойваем чэргі літаральна за ўсім і ўсяго не хапае? Да чаго мы прыйдзем і што з намі ў рэшце рэшт будзе?

— У рэшце рэшт, я думаю, мы прыйдзем да нармальнага жыцця. Справа толькі ў тым, якім шляхам дойдзем да вартага чалавека жыцця.

— І калі?

— Так, і колькі часу нам спатрэбіцца, каб прыйсці да таго, да чаго даўно прыйшоў увесь цывілізаваны свет. Усё залежыць ад нас. Аднак жыццё пераконвае, што, на жаль, ісці будзем доўга і цана можа аказацца занадта высокай. Мы не хочам ісці разам, штурхаем і адпыхваем адзін аднаго, як у чарзе.

— А калі больш канкрэтна, што, на ваш погляд, трэба зрабіць, каб увайсці ў цывілізаваны свет?

— Перш за ўсё нам патрэбны грошы, я гавару як эканаміст. Тое, чым мы ка-

[Заканчэнне на 3-й стар.]

ГАРАЧЫ ЖНІВЕНЬ 1991 ГОДА

РАНЧА «МОЙ РОДНЫ КУТ»

Неварт у нясцерпна гарачае лета тут, у гарах штата Нью-Йорк, пануе прахалода. Клімат прыблізна такі самы, як дзе-небудзь на Брэстчыне або Гомельшчыне. Кавалак зямлі на гары плошчай 10 акраў — гэта прыблізна чатыры тэктары — бацькі Данчыка набылі напалам з адной украінскай сям'ёй яшчэ ў 1969 годзе. Дакладней, кавалак зямлі і невялічкі загарадны дом. Андрусышынцам дасталася па жэрабю частка без дома, суседзям — з домам. Праблему вырашылі да ўзаемнай згоды: дзве сям'і пасяліліся ў адным дамку, а праз пяць гадоў Андрусышыны пачалі будаўніцтва сваёй дачы. Унутры будынка ўсё рабілі ўласнымі рукамі. Спадарыня Юля, маці Данчыка, з усяго наваколля нацягала невялікіх камянёў, зрабіла з іх арыгінальную дэкаратыўную агароджу, якая падкрэслівае рэльеф мясцовасці. Сёння дача, ці, як тут завецца аднапавярховы дом, ранча Андрусышыных даведзена да ладу. (Прынамсі, жыць тут можна і зімой). Дача здаля нечым нагадвае белы карабель, які доўга вандраваў па морах і акіянах і нарэшце аддаў швартовы сярод лесу. Як па нашых мерках, то гэта дача знаходзіцца страшэнна далёка ад Манхэтэна, раёна Нью-Йорка, дзе яны жы-

вуць. Але для Амерыкі тое лічыцца нармальным, ва ўсякім разе прымальным.

Дача, па словах спадарыні Юлі, каштавала ім не так ужо і дорага. Значна даражэй, аказваецца, утрымліваць яе: падаткі, страхуўкі. Тым больш, што працуе адзін муж. Аднак жа яны не шкадуць, што нечым даводзілася ахвяраваць, каб мець вось такое мілае месца на ўлонні прыроды, удалечыні ад буйных прамысловых гарадоў, дзе можна з прыемнасцю сабрацца ўсім разам, адпачыць. Уласна кажучы, гэта дача трывала і трымае ўсю іх сям'ю.

У выхадныя дні на ранча пад назвай «Мой родны кут» любяць збірацца сябры і знаёмыя Андрусышыных. У адзін з такіх выхадных пабывалі там і мы з Алай Орса-Рамана.

...Пакуль не зайшло сонца, вырашылі зрабіць невялічкую прагулку па лесе. Малодшы Андрусышын, які ў свой прыезд у Мінск пару гадоў назад пакарыў песнямі беларускую публіку, заваяваў яе сэрца і стаў невялікай славуцасцю, добраахвотна ўзяў на сябе абавязкі гіда. Наша знаёмства з ім у Мінску было кароткім, сустрэча — у прамежках паміж канцэртамі і паездкамі па Беларусі. Наколькі памятаю, быў ён да знямогі стомлены, затузаны журналістамі. А тут — зусім іншая спра-

ва. Гавары на здароўе, колькі хочаш і пра што хочаш, пытайся — вось ён, Данчык, абаяльны, як заўсёды, трохі іранічны. Напэўна, усіх у Беларусі, хто пабываў на канцэртах Данчыка, уразіў гэты малады чалавек. Не толькі сваёй прывабнай знешнасцю і прыемным голасам, а і манерай паводзін, унутранай культурай і далікатнасцю, разняволенасцю свядомасці і натуральнасцю пануццяў. У ім было нешта такое, чаго не хапала многім з нас: пачуцця годнасці,вольнасці і незалежнасці духу.

Пасля Нью-Йорка і доўгай дарогі наша прагулка, ды яшчэ з такім гідам, як Данчык, — проста падарунак. ...Ціха. Аж дурманіць смалісты лясны водар і пах грыбніцы пад коўдрай старога лісця, з-пад якога то там, то тут вытыркаюцца сыраежкі і мухаморы, іншая грыбная драбязя. Залацісты рэтрывер па мянушцы Ржавы ўпэўнена вядзе нас знаёмымі сцежкамі...

Усе размовы ў сляван, як заўсёды, за сталом. Ледзь пад'ехалі, як адрозу загаманілі. Ну зусім так, як робіцца гэта ў нас, калі збіраецца прыстойная кампанія. Старэйшая сярод нас спадарыня Яніна Кяханоўская — бабуля Данчыка. Яна дачка Эміліі Шабуні, сястры Івана і Антона Луцкевічаў.

[Заканчэнне на 6-й стар.]

Астанкі 523 воінаў, расстраляных фашыстамі ў час Вялікай Айчыннай вайны ў канцлагеры для ваеннапалонных на Лагойскім транце, з ушанаваннямі былі перазахаваны на тэрыторыі воінскай часці, якая базіруецца на падалёку ад беларускай сталіцы.

На працягу года члены пошукавага клуба «Альфа» вялі раскопкі на тэрыторыі Мінскага гадзіннікавага завода, спрабуючы ўстанавіць прозвішчы загінуўшых.

На жаль, толькі адно прозвішча было названа. Астанкі радавога Андрэя Петруханавы перададзены яго дачцэ Т. Болдзінайвай. Удзел у гэтай акцыі прынялі таксама і відэавочы тых трагічных падзей.

НА ЗДЫМКУ: у час перазахавання астанкаў 523 воінаў, расстраляных у канцлагеры.

Фота У. ШУБЫ.

ПРАДСТАЎЛЕНА ПЯЦЬ ПРАЕКТАЎ

Беларускі рэспубліканскі цэнтр «Спажывецкі рынак» прадставіў у Савет Еўрапейскага Эканамічнага Супольніцтва пяць праектаў. Яны прадугледжваюць стварэнне на тэрыторыі Беларусі двух перапрацоўчых мясных заводаў, аднаго малочнага і цэха па вытворчасці дзіцячага харчавання, а таксама агульнай інфармацыйнай сістэмы па пастаўках і рэалізацыі прадуктаў.

Праекты адобраны ў Бруселі, а ў Мінску пабылі прадстаўнікі ЕЭС. Вывучэнне становішча і аказанне садзейнічання ў будаўніцтве прадпрыемстваў па выпуску прадуктаў харчавання — такой была мэта візіту. Мяркуюцца, што цэх па вытворчасці дзіцячага харчавання будзе размешчаны пад Мінскам, у не забруджанай радыенуклідамі зоне. Прадпрыемствы па перапрацоўцы мяса і малака, аб'яднаныя з дзевяці калгасамі і саўгасамі рэспублікі, якія будуць пастаўляць сюды сваю прадукцыю, ператворацца ў буйную фірму.

ДАРАЖАЦЬ МАРКАМ

Брэсцкі завод «Цветатрон» — шматгаліновае прадпрыемства. Яно пастаўляе электронную навінку і для магутных камбайнаў «Дон», зернеуборачных, якія выпускаюцца ў Растове-на-Доне. Штомесяц брэсцкім адпраўляюць сумежнікам дзве тысячы комплектаў электронікі. Заказы выконваюцца з высокай якасцю і своєчасова. НА ЗДЫМКУ: пячатныя платы да комплектаў камбайна «Дон» вырабляе А. МАЛЕЦКІ.

РЫНАК І ЦЭНЫ

ШТО НАС ЧАКАЕ ЗАУТРА

Чарговае павышэнне цэн — найгалоўнейшая тэма, што хвалюе нас сёння. З дня на дзень, мусіць, павысяцца цэны на мяса, малака, хлеб, гарэлку, цыгарэты. Што робіцца ўрадам, каб абараніць чалавека ад гэтай бяды?

Апублікавана пастанова аб мерах па абароне спажывецкага рынку, якая прадугледжвае ўвядзенне ў абарачэнне з 1 студзеня 1992 года купонаў з карткай спажывца. Яны будуць выкары-

БАРТЭР ПА-ГОМЕЛЬСКУ

Усё пачалося з таго, што адной з югаслаўскіх фірм запатрабаваліся суперфасфатныя ўгнаенні. У абмен яна гатова была паставіць высокапра-

дукцыйны комплекс па вытворчасці свініны. Неабходнай колькасці ўгнаенняў (каля 10 000 тон) калгас імя Урыцкага Гомельскага раёна, вядо-

ма ж, не меў. А таму старшыня праўлення гаспадаркі Адольф Паташкін звярнуўся за дапамогай да свайго суседа — дырэктара Гомельскага

стоўвацца пры продажы насельніцтву харчовых і нехарчовых тавараў.

З 1 лістапада гэтага года ўведзены новыя закупачныя цэны на буйную рагатую жывёлу, свіней і авечак. У сярэднім цэны павялічыліся: за буйную рагатую жывёлу — на 25,8 працэнта, свіней — на 27,5, авечак — на 35,3 працэнта.

Па дагаворных рознічных цэнах будуць рэалізоўвацца насельніцтву цыгарэты з фільтрам 1 і 2 класаў. А для атрымання дадатковых сродкаў на пакрыццё розніцы паміж аптовымі і рознічнымі цэнамі на мяса і мясапрадукты будзе расшыраны асартымент вінна-гарэлачных вырабаў для продажу ў камерцыйных магазінах.

Пастанова прадугледжвае таксама ўвядзенне талоннай сістэмы на мяса-малочную прадукцыю і іншыя дэфіцытныя віды прадуктаў харчавання. Гэтай мерай прадугледжваецца спыніць вываз пералічаных тавараў за межы рэспублікі.

СУМЕСНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА

СПАДАБАЛІСЯ БЕЛАРУСКІЯ ТРАКТАРЫ

У Мінску была дэлегацыя: фірмы «Кукча Машынеры» на чале з яе прэзідэнтам Куі Ван Лі з Паўднёвай Карэі. Госці наведалі Мінскі трактарны завод, дзе ішла размова аб стварэнні сумеснага камерцыйнага прадпрыемства.

Фірма «Кукча Машынеры» больш спецыялізуецца на выпуску малагабарытнай сельскагаспадарчай тэхнікі, якая нам у сувязі з развіццём фермерскіх гаспадарак патрэбна як паветра. Паўднёвакарэйцы таксама маглі б рэалізоўваць на сваім рынку і рынках іншых краін трактары мінскага завода (яны, дарэчы, цяпер праходзяць у Карэі ўсебаковыя выпрабаванні).

РЭАЛІІ СЕННЯШНЯГА ДНЯ

ЗАБАСТОЎКА АДВАКАТАЎ

Пайшоў другі тыдзень забастоўкі адвакатаў рэспублікі. Пакет сацыяльна-эканамічных патрабаванняў, выстаўленых адвакатамі, цяпер знаходзіцца ў камісіях і ў Прэзідыуме Вярхоўнага Савета. Адвакаты не раз звярталіся ў Саўмін з просьбай адмяніць частку падаткаў і знізіць працэнт з астатніх. Здавалася, урад усё ж зробіць першы крок насустрэч, вырашыўшы адмяніць 11-працэнтны падатак у бюджэт рэспублікі. На жаль, і гэты праект застаўся без руху ў Вярхоўным Савета рэспублікі, хаця з'явілася надзея: у Міністэрстве фінансаў падпісаны дакумент аб вываленні ад выплаты 11 працэнтаў на чацвёрты квартал гэтага года. Аднак далей справа не рухаецца. Пасля тыдня забастоўкі ні з боку Саўміна, ні з боку Прэзідыума Вярхоўнага Савета няма ніякіх рашэнняў. Няхай спыняецца следства, правадзіцца, зачыняюцца следчыя ізалятары — нікому няма справы.

НА ГРАНІЦЫ

ВЫЕЗД ПРЫПЫНЕНЫ

Распараджэннем Гродзенскага аблвыканкома часова, з 10 лістапада, прыпынены пропуск саветскіх грамадзян, якія выязджаюць за граніцу па турыскіх і прыватных справах праз таможны кантрольна-прапускны пункт «Брузгі» і чыгуначны вакзал станцыі Гродна.

Матывы — незавершанасць будаўніцтва кантрольна-прапускнога пункта, нізкая прапускная здольнасць вакзала, немагчымасць забяспечыць у такіх умовах належны санітарны стан. Раней па гэтых жа прычынах была зачынена граніца ў Брэсце.

Даваляецца выезд за мяжу па службовых справах і прыгранічных сувязях, а таксама сваякам у экстранных выпадках.

хімічнага завода. Аказалася, не дарэмна ён разлічваў на ўзаемавыгаднае. Неўзабаве ў калгасе імя Урыцкага ўжо манціравалі пастаўлены з Югаславіі свінагадоўчы комплекс, разлічаны на 10 000 адкормачнага пагалоўя. Днямі пачалося запаўненне новага комплексу жывёламі. У другой палове будучага года будуць атрыманы першыя сотні тон свініны. Каля палавіны яе застаецца ў калгасе, пойдзе ў каўбасна-кансервавы цэх на перапрацоўку. Астатняе трапіць на прылаўкі гомельскіх магазінаў і, перш за ўсё, у магазін партнёра — хімічнага завода. Праектная магутнасць комплексу — тысяча тон мяса ў год. Нядрэнную падмогу атрымаў абласны цэнтр у выніку такога бартэра.

НА ЗДЫМКУ: на свінагадоўчым комплексе калгаса.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

◆ Беларусь выбрана на 46-й сесіі Генеральнай Асамблеі членам эканамічнага і сацыяльнага савета тэрмінам на тры гады ў першым туры галасавання. Усяго ў складзе ЭКАСАС, адным з шасці галоўных органаў ААН, 18 членаў. Цяперашнія выбары набылі востры і многаэтапны характар у выніку таго, што колькасць дзяржаў, якія вылучылі свае кандыдатуры для выбарвання, значна перавысіла колькасць вакансій.

◆ У вялікае свята дзвюх братніх культур — латвійскай і беларускай — ператварылася адкрыццё мемарыяльнага знака на Стара-Сямёнаўскіх могілках у Віцебску, дзе ў 1914 годзе была пахавана Дмарта Плекшане — маці вялікага паэта Латвіі Яна Райніса.

◆ У пасёлку Пагранічны Бераставіцкага раёна пачата будаўніцтва незвычайнага для гэтай мясцовасці прадпрыемства — завода па выпуску мінеральнай вады. Яна будзе паступаць з дзвюх свідравін, а па сваіх лячэбных характарыстыках ідэнтычная мінвадзе літоўскага курорта Друскінінкай.

◆ На факультэце педагогікі і метадыкі пачатковага навучання Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта адкрыта новая кафедра — выяўленчага мастацтва. Студэнты на лекцыях вывучаюць яго асновы і метадыку выкладання.

НЕЗАЛЕЖНАСЦЬ ЗАСТАЕЦА НА ПАПЕРЫ

СА ЗВАРОТУ СОЙМА БНФ ДА НАРОДА БЕЛАРУСІ

«Беларусь перажывае цяжкі, трывожны час. Людзі ў разгубленасці ад няяснасці эканамічных перспектываў. Абвешчанае незалежнасць застаецца на паперы, Рэспубліка не вядзе ўласнае дзяржаўнае палітыкі: свая валюта — дзейсны сродак абараніцца ад хвалі пустых рублёў з усяго былога СССР — ня ўводзіцца, не абаронены межы, не ствараюцца ўзброеныя сілы. Колішняя залежнасць ад саветскай імперыі на вачох ператварэцца ў залежнасць ад Расеі, дзе нарастае палітычная і эканамічная нестабільнасць».

Жнівеньскія падзеі далі унікальную магчымасць рэалізаваць дэмакратычны, інтэлектуальны, эканамічны патэнцыял Беларусі ў незалежнай дзяржаве. Стварыліся ўмовы для пераходу да рынку з выкарыстаннем нашых перавагаў. Аднак рэспубліка не выкарыстоўвае гістарычнага шанцу стаць незалежнай і дэмакратычнай краінай са свабоднай эканоміяй. Беларусь ня толькі адстае ў палітычным развіцці ад суседніх рэспублік, але коціцца ў бездань эканамічнага краху і новага каляніяльнага занявольнення.

Адказнасць за гэта цалкам ляжыць на Вярхоўным Савета, яго кіраўніцтве, на Савета Міністраў Рэспублікі Беларусі.

Спадзяванні на тое, што Вярхоўны Савет возьме на сябе адказнасць за лёс Рэспублікі ды яе народу, ня спраўдзіліся. Непрафэсійная, не падрыхтаваная да самастойнай дзяржаўнай дзейнасці намэнклятурная большасць так і не зразумела, што вяртанні назад не будзе. Апазіцыя БНФ мае дакладную канцэпцыю вываду Беларусі з крызісу і абароны яе суверэнітэту. Але законатворча праца Апазіцыі ў Вярхоўным Савета аказалася змарнаванай тымі, хто ня здольны да стваральнае дзейнасці».

Далей гаворыцца, што «палітычны ратунак Беларусі — у поўнай незалежнасці і ў сістэме двухбаковых пагадненняў з былымі партнёрамі па СССР. Незалежная Беларусь павінна падпісаць дагаворы, згодныя ёй, а ня тыя, якіх дамагаецца Масква».

Савет Міністраў Беларусі — гэта «намэнклятурная структура, якую без перабольшвання можна назваць ЦК КПБ у новым абліччы: тыя ж людзі, тое ж мысленне ды інтарэсы. Урад сабатуе нават тыя нешматлікія і куртатыя прагрэсіўныя законы, якія ўсё ж прыняў Вярхоўны Савет».

У звароце грагучалі абвінавачванні ў адрас С. Шушкевіча і В. Кебіча. Першы, на думку аўтара, не клапаціцца пра абарону суверэнітэту і спажывецкага рынку рэспублікі, апраўдвае ўступленне Беларусі ў эканамічны і палітычны саюз. Другі — не дапускае эканамічных рэформ.

«БНФ — адзначаецца ў звароце сойма, — патрабуе неадкладнай адстаўкі Савета Міністраў. Вярхоўны Савет жа павінен прыняць новы закон аб выбарах і заявіць аб самароспуску».

З 1 студзеня 1992 года ўступае ў сілу Закон аб рэфэрэндуме. Калі да канца года Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусі ня прыме заканадаўчых актаў, якія забяспечаць незалежнасць Беларусі, яе эканамічную і палітычную абарону, эканамічныя рэформы, калі Вярхоўны Савет не адправіць у адстаўку намэнклятурны і антынародны ўрад Кебіча — Беларускай Народнай Фронт распачынае падрыхтоўку да рэфэрэндуму. На рэфэрэндуме мэтазгодна паставіць пытанні аб дэтэрмінавым роспуску Вярхоўнага Савета, аб адстаўцы ўрада, аб нацыяналізацыі маёмасці КПСС — КПБ».

Закон дазваляе выносіць на рэфэрэндум законапраекты. Паколькі няма спадзяванняў на тое, што цяперашні Вярхоўны Савет, адыходзячы, прыме дэмакратычны выбарчы закон, можа ўзнікнуць неабходнасць прыняць усенародна, праз рэфэрэндум, закон аб выбарах на шматпартыйнай аснове, распрацаваны Апазіцыяй БНФ».

(Вытрымкі са звароту друкуюцца з захаваннем арыгіналу арыгінала).

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

рыстаемся, грашыма не з'яўляецца. Грошы — гэта тое, што без усялякай чаргі дае права набыць любы тавар, што ёсць у продажы. Каб жыць па-людску, нам трэба ператварыць нашы рублі ў нармальную грашовую адзінку.

— Якім чынам?

— Ёсць два шляхі. Першы — канверсаваць свой рубель шляхам абмену або бліжэння яго пакупной здольнасці да долара. Другі — канверсаванне праз залаты эквівалент. Нашы рублі сталі б цікавымі для тых замежных краін, якія хочунь з намі гандляваць. Сёння той, хто прадае ў нас свой тавар за рублі, нічым не можа іх атварыць, і таму такі гандаль не мае сэнсу. Валодаючы канверсаваным рублём, мы змаглі б прапанаваць замежным гандлёвым партнёрам і іншы тавар, інакш ставячыся да прыватызацыі. Частку нашага нацыянальнага багацця — частку зямельных угоддзяў, заводаў, фабрык, што сёння тэхналагічна заняпалі, мы маглі б прадаць замежнаму капіталу. І не варта гэтага баіцца. Бо за нашы рублі замежныя прадпрыемствы пачалі б прадаваць нам свае тавары. Рынак пачаў бы напаўняцца, паўнацэнным становіўся б рубель.

— Тое, аб чым вы гаворыце, можа і мела б сэнс у рамках ранейшага Саюза. Але ж Саюза больш няма, і кожная рэспубліка збіраецца абзавесціся ўласнымі грашамі.

— Добра, што вы пра гэта загаварылі. Справа ў тым, што ёсць праблемы, якія можна рашыць толькі агульнымі намаганнямі. Адна з іх — стварэнне адзінай грашовай сістэмы, адзінай грашовай адзінкі, што павінна стаць канверсаваным. Другой праблемай можна назваць барацьбу з арганізаванай злачыннасцю. З ёю нельга змагацца ў якойсьці асобнай рэспубліцы і нават краіне. Для гэтага варта інтэграваць у сувеснае супольніцтва. Дарэчы, і нашу грашовую сістэму таксама трэба інтэграваць у сувесную, каб рубель быў канверсаваным. Гэтым прыкладамі я хацеў бы падкрэсліць, што існуючы прыкмы, па якіх ні ў якім разе нам нельга разыходзіцца. І ў той жа час я не хачу сказаць, што на тэрыторыі саюзных рэспублік немагчыма ўзнікненне самастойных дзяржаў. Новы Саюз павінен быць прыняцтва новай утварэннем.

— Аднак у Вярхоўным Савеце нашай рэспублікі гаворка ідзе аб як мага хутчэйшым увядзенні нацыянальнай валюты.

— Рэальнасць, відаць, такая, што і беларускія грошы з'яўляцца. У выніку мы станем сведкамі не толькі вайны законаў, вайны суверэнітэтаў, але і вайны валют. Не выключана, што перамога расійскі рубель, бо за ім стаіць сур'езнае сыравіннае напаўненне: золата, нафта, газ, каменны вугаль, лес. У расійскага рубля ёсць усе падставы зрабіцца адзінай грашовай адзінкай абноўленага Саюза.

— Ці не здарыцца так, што Расія, на гэты раз эканамічна, падначаліць сабе рэспублікі?

— Гэта азначае толькі тое, што Расія можа стаць ядром будучага абноўленага Саюза.

— Але ў такой сітуацыі ці зможа Беларусь, як і іншыя рэспублікі, захаваць свой суверэнітэт?

— Бясспрэчна Суверэнітэт — гэта заўсёды вынік дамоўнасці і вынік дзеяння законаў на данай тэрыторыі.

Зусім верагодна, што на палітычнай карце свету праз год ці раней знікне краіна, якая называецца Савецкі Саюз. Драматызаваць гэты працэс не варта, трэба толькі цвярозна паглядзець на яго, таму што, калі ён будзе некіруемым, ён пахавае ўсіх нас пад сваім друхам. Не забывайце, што свет уважліва і з апаскай назірае за намі. Ён баіцца, па-першае, бескантрольнага драблення ядзернага патэнцыялу, па-другое, баіцца драблення ранейшай дзяржавы, таму што знешнія даўгі не будзе каму плаціць. Са свайго боку, я не выключаю,

ства. На самай справе ніякай іншай маралі, акрамя хрысціянскай, у камуністаў няма. Шкода, якую зрабілі камуністы хрысціянскай маралі, вялікая. Яны скампраметвалі яе, адштурхнуўшы тым самым мільёны людзей ад хрысціянства, звярнуўшы з глабальнай дарогі, па якой варта было кроцьці. Рэлігія, дарэчы, з хрысціянствам зрабіла тое ж самае, што і камуністы. Даказана, што Хрыстос — рэальны чалавек. А хрысціянства — гэта вучэнне і, на маю думку, павінна належаць навуцы.

— А ваша глыбокая вера,

лік, лічу, бясспрэчна вінаваты Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў, хаця я вельмі доўга яму верыў. А на падрыхтоўчай камісіі апошняга з'езда я сказаў літаральна наступнае: выратаванне краіны ў адхіленні Гарбачова ад улады. Так лічу і зараз.

Міхаіл Сяргеевіч павінен даказаць на ўсенародных выбарах, што ён прэзідэнт, і тады ён дакажа, што здольны нават на цуд. Дастаеўскі ў «Братах Карамазовых» вызначыў, што ўлада трымаецца на трох кітах — дудзе, таямніцы і аўтарытэце. Калі Гарбачоў здольны на

ПЕРАД ВЫБАРАМ

што мы хутка расчаруемся ў суверэнітэце і пачнём будаваць новую дзяржаву, федэратыўную ці канфедэратыўную. Кожны штат ЗША або кантон у Швейцарыі маюць сваю сімволіку, але дзяржавай не з'яўляюцца.

— Беларусь таксама да апошняга часу не была самастойнай дзяржавай...

— хаця ў яе Канстытуцыі было запісана, што рэспубліка з'яўляецца суверэннай дзяржавай. Суверэнітэт дэклараваўся. Дык вось і сёння, хай мяне прабацьма мае апаненты, суверэнітэты асобных рэспублік — гэта толькі дэкларацыя, таму што, каб стаць суб'ектам міжнароднага права, трэба мець не проста прызнанне ў свеце, а ўласную валюту, і пажадана свабодна канверсаваную.

— Ці не з такіх вашых поглядаў пачынаюцца вашы разыходжанні з БНФ?

— Думаю, што так. Але найбольш тут непаразумення. Я, напрыклад, прапаноўваю вярнуць нашай краіне яе гістарычную назву — Расія. Савецкі Саюз — гэта Расія, якая гвалтоўна была перайменавана ў выніку Кастрычніцкай рэвалюцыі. Мы гаворым, што Мінск трэба перайменаваць у Менск. Гэта гістарычна справядліва. Вяртаючы назву Расія, мы падкрэсліваем, што ядро будучага Саюза складуць тры самастойныя галіны славянства — рускія, беларусы, украінцы.

— Але, здаецца, даказана, што Беларусь і беларуская мова — асобная самастойная дзяржава і мова самастойная.

— Кожны вольны даказваць тое, што лічыць патрэбным, або тое, што яму выгадна. Чуў я ўжо і аб тым, што беларусы павінны быць не праваслаўнымі, а уніятамі. Хай такое сцверджанне застаецца на сумленні тых, хто гэта даказвае. Беларусь зараз перад выбарам, і варта ўважліва назіраць за жыццём, куды яно кіруецца, як будзе развівацца. Рэальнае жыццё багацейшае і мудрэйшае за любыя мадэлі. Але калі мы будзем з гісторыі выпягваць асобныя старонкі, а не глядзець на яе як на тысячагадовае сучаснае палатно, мы далёка зойдзем. У нашай гісторыі былі розныя старонкі. Кожны можа адшукаць сваё.

— У сваім выступленні на апошнім нечарговым з'ездзе народных дэпутатаў у Маскве вы сказалі, што вы чалавек глыбока веруючы і ў той жа час, што гучыць сёння нават парадаксальна, сказалі, што верыце ў камунізм.

— Гэта не зусім так. Я сказаў, што я камуніст, таму што я хрысціянскай веры і таму што я ўспрымаю камуністычную ідэю як свецкую форму існавання хрысціян-

у чым яна выражаецца?

— Я нічога не прымаю на веру, я проста ведаю, што Бог ёсць, хочаце друкуйце мае словы, хочаце не. У мяне дастаткова доказаў, што Бог — гэта ўсё што ні ёсць. Мы парушылі натуральныя прыродныя працэсы. Усё, што сёння адбываецца з экалогіяй, — вынік таго, што мы жыём не ў згодзе з Богам. Бог — гэта прырода. Бога можна чуць, з ім можна сустракацца, і для гэтага зусім не абавязкова хадзіць у храм. Кожны чалавек сам для сябе храм. З дапамогай Бога можна правяраць свае думкі, атрымліваць пацверджанне. Гэта вопыт уласнага жыцця. Дабро і зло.

— Вы верыце, што зло заўсёды караецца?

— За зробленае зло чалавек заўсёды атрымлівае пакаранне. Злосныя, злыя людзі ва ўладзе — асабліва небяспечныя. Дарэчы, як правіла, яны не маюць асабістага жыцця. Яркія прыклады — Ленін, Сталін, Гітлер. Прышоўшы да ўлады, такія людзі гвалтоўна грамадства, прымушаюць яго жыць так, як яны лічаць патрэбным. А кожны чалавек павінен быць максімальна свабодным і жыць так, як яму хочацца.

— Чалавек створаць шмат зла, шкоднага і неразумнага на зямлі. Той развал, бяспладдзе, у якім апынулася краіна, таксама вынік яго неразумных дзеянняў?

— Не, гэта вынік разумных дзеянняў. Толькі розум можа быць злы, а можа быць добры. Сёння злага на зямлі, у тым ліку і ў Беларусі, больш, чым добрага. Калі перамога хрысціянскі розум, тады перамога дабро.

— Калі карыстацца вашай тэрміналогіяй, што ў нас у рэспубліцы, я маю на ўвазе кіраўнікоў, носьбіт хрысціянскага пачатку?

— Магу сказаць, што з усіх людзей, з якімі сустракаўся, глыбока шаную і паважаю Шушкевіча. З ім мне давялося некалькі разоў гутарыць. Магу сказаць: Шушкевіч — хрысціянін.

— На з'ездзе народных дэпутатаў, які адбыўся пасля жніўняскага путчу, вы хацелі адказаць на два сакральна-пытанні: «Хто вінаваты?» і «Што рабіць?», але вам не далі слова. Ці няма жадання адказаць на гэтыя пытанні на старонках «Голасу Радзімы»?

— Зараз я не змагу адказаць на іх. Калі памятаеце, я хацеў гаварыць толькі ў прысутнасці Міхаіла Сяргеевіча Гарбачова і Анатоля Іванавіча Лук'янава? Я і зараз мог бы адказаць толькі пры Лук'янаве, падкрэсліваю гэта.

На ваша пытанне адкажу так, як магу адказаць сёння. У тым, што мы зайшлі ў ту-

чуд і валодае тайнай зброяй, ён зможа вярнуць сабе аўтарытэт.

Нашай краіне зараз патрэбны парадак. А парадак — гэта ўлада. Існуе два віды рэальнага парадаку — або дэмакратыя, або дыктатура. Новага прэзідэнта трэба выбраць не пазней будучай восені. Мне могуць сказаць, што няма кандыдатаў. Каб яны з'явіліся, патрэбны год, краіна ў нас багатая. Амерыканцы выбіраюць прэзідэнта год. Вось і мы павінны правесці нармальную дэмакратычную перадабарную кампанію. І тады краіна атрымае прэзідэнта, уладу, парадак, правую дзяржаву.

— Вы народны дэпутат СССР, і думкі вашы ўсё больш у маштабах вялікай краіны, а што думаеце вы пра Беларусь?

— Каб я быў дэпутатам сельскага Савета, думаў і рабіў бы так жа, як і зараз. На розных узроўнях дзейнічаюць адны і тыя ж законы, правілы, прынцыпы, нормы паводзін паміж людзьмі.

— Ці будзем мы перавыбіраць Вярхоўны Савет? Каго вы бачыце на пасадзе прэзідэнта ў нас?

— Шушкевіча. Лічу яго адзіна дастойным кандыдатам. І ўпэўнены, што ўсё астатняе будзе адсечана на выбарах. А наогул я супраць прэзідэнцтва ў Беларусі, мы да яго яшчэ не дараслі, яно нам не патрэбна, як не патрэбны і новыя выбары новага Вярхоўнага Савета. Каб выбіраць новы парламент, патрэбна, каб нарадзіліся і выспелі новыя палітычныя сілы, новыя структуры, узмацнелі партыі, каб стала ўсім зразумела, што мы гатовы да палітычнай барацьбы. Дэпутаты, што прыйдуць, павінны некага прадстаўляць. Кожны дэпутат ад пэўнай партыі. Пакуль такіх сіл няма.

— І ўсё ж, якой вы бачыце бліжэйшую будучыню Беларусі?

— Па-першае, мусіць, тэрмінова давядзецца ўводзіць свае грошы. Год-два, думаю, нам варта пажыць у Ізалецы. Добра, каб кожная рэспубліка пажыла сваім домам, сваёй гаспадаркай, паказала, на што яна здатная. Трагедыя ў тым няма, асабліва для нас. У Беларусі дастаткова развітая эканоміка, працавіты народ. Гавораць, што не маем сыравіны. Затое добра развіта перапрацоўка. Многа будзем плаціць за сыравіну, але за тое многа будзем браць і за гатовую прадукцыю. Такіх краін, як мы, надзвычай многа. Мы маглі б баяцца, каб былі гультаямі і не мелі адпаведных інфраструктур. А так варта ісці на поўную самастойнасць.

Гутарку вяла
Дзіяна ЧАРКАСАВА.

ПАД АПЕКАЙ ПРЫХАДЖАН

Яны приходзяць перш за ўсё да тых, каму вельмі цяжка і самотна. Яны — гэта больш за шэсцьдзесят прыхаджанак з праваслаўнага таварыства міласэрнасці святой праведнай Соф'і Слуцкай. Мэта гэтага таварыства — уносіць свой уклад у вырашэнне праваслаўнай царквой яе місіянерскіх, асветніцкіх і дабрачынных задач. Юрыдычны статус таварыства атрымала нядаўна. Дабрыня сэрцаў яшчэ тры гады назад працягнула групу прыхаджан у лячэбныя ўстановы Мінска, каб там наладзіць догляд асабліва цяжкіх хворых. Цяпер у дзіцячым гематалагічным цэнтры 1-й клінічнай бальніцы і ў аддзяленні спінальнай хірургіі інстытута траўматалогіі, у розных кутках Мінска, дзе жывуць адзінокія, бездапаможныя людзі, пад апекай прыхаджан знаходзіцца амаль чатырыста цяжкахворых. Даць лекарства, прыбраць кватэру, накарміць чалавека, выканаць значаныя яму ўрачом працэдурны — усё гэта ўваходзіць у абавязкі сёстраў міласэрнасці. А яшчэ — пагаварыць, сцесніць, развесці трывожныя думкі... Дапамагаюць сёстры распаўсюджаць і гуманітарную дапамогу. Толькі за два месяцы яны перадалі бедным людзям 700 пачынак з прадуктамі. І робяць яны ўсё гэта не таму, што маюць лішак вольнага часу. Людзі рознага ўзросту, розных прафесій, яны працуюць, вучацца, маюць сем'і і, як кожны з нас, абцяжараны шматлікімі клопатамі. Дапамагаць жа сабым і абяздоленым лічаць сваім абавязкам, бачачы ў гэтым служэнне сваёй веры.

НА ЗДЫМКАХ: А. МІРУТКА аказвае дапамогу хвораму; Л. МАКЕЕВА частуе яблычкамі маленькіх пацыентаў бальніцы.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

Віктор ВАРШАВА
РОДЖАННЯ
ПАД
САТУРНАМ

Ён толькі хацеў, каб канец прышоў-бы хутчэй, каб скончыліся мукі чаканьня. Але сьмерць не йшла. Яна, як жорсткі кот, цягнула дні, з гадзіны на гадзіну адкладываючы свой прыход.

І вось аднаго разу нехта пастукаў у дзьверы. Бурачэўскі ляжаў у пасьцелі распалены, цяжка й прарывіста дыхаючы, ужо мала пазнаючы людзей. Сядзеўшая каля пасьцелі сястра ўскочыла і адчыніла дзьверы. Увайшоў Тугоўскі з букетам пахучых кветак, ззаду за ім стаяў малады, чырвоны, у белым халаце доктар. Сястра ўпусціла прыйшоўшых, узяла кветкі, паставіла ў ваду. Паставішы, выйшла з доктарам з пакою. Прынесеныя кветкі былі вельмі патрэбны, бо ў пакоі нясло непрыемным пахам ад хворага. Бурачэўскі глядзеў на Тугоўскага і ня мог пазнаць.

— Ну што, "айцец" Кірыла, не пазнаеш Тугоўскага? — засьмяяўся той.

— Тугоўскі, дружа, гэта ты? — ледзь чутна прамовіў Бурачэўскі і, робячы над сабой высілкі, пры дапамозе Тугоўскага сеў на пасьцелі.

— Так, брат, прыйшоў праведцаць цябе і бачу, што ты вельмі непрыгожую рэч задумаў — хварэць. Як гэта сталася, "айцец" Кірыла?

Бурачэўскі крыва ўсьміхнуўся.

— Бачыш, — ледзь чутна прахрыпеў ён, прарываючы свае словы кароткім, сухім кашлем. — Можна сказаць, мая сьмерць вельмі прыгожая: памёр, так бы мовіць, пры выкананьні сваіх абавязкаў. Падымаючыся па драбіне на экзамен. Ці ж не праўда, што да апошняга, як жаўнер, стаяў на сваёй службовай варце, а?

— Праўда, "айцец" Кірыла, вельмі прыгожая з твайго боку таяка, ну, як бы мовіць, цярплівасьць... Але лепш было-б, каб ты раней падумаў

пра сваё здароўе. Памятаеш, ужо даўно астральны чалавек прадугадаў, што ты памрэш ад сухотаў, што ты радзіўся пад Сатурнам.

— Правядлова, брат, радзіўся пад праклятым Сатурнам. Усё жыццё аддаў беларускаму руху, а чаго я дасяг... Паміраю, не дайшоўшы да зямлі абяцанай, паміраю дзесьці ў пустыні, адзін, пакінуты дзікім птушкам і зьвярам, як падаль... Эх, мілы сябра Тугоўскі... — Ён спыніўся на хвіліну, каб перавесці дух пасля доўгай прамовы. — Я памру, — прамовіў ён.

— Ну, — пастараўся яго супакоіць Тугоўскі, — наведваюся яшчэ да табе.

— Не, памру. Хутка памру. Дык вось ты, паэт Тугоўскі, ты зразумееш, што, як Тарас Шаўчэнка хацеў-бы напісаць свой "Заповіт" перад сьмерцю, і я, як ён, хацеў-бы, каб мяне пахавалі на высокім берагу Нёмана, каб заўсёды быў-бы відны камень, каля якога бурліць яго сьрдзітае цячэнне, каб у часы сваіх разьліваў ён амываў-бы мае косяці, як амываў цела дзіцёнка, калі я купаўся ў ім у залацістыя сонечныя дні маея вясны. І яшчэ хацеў-бы я, каб на гэтым камені былі высечаныя словы аб памёршай ластаўцы, не дачакаўшыся вясны на беларускіх палёх... — Ён забіўся ў сухім кашлі.

— Ну, — супакоіваў яго Тугоўскі, — чаму такія думкі, "айцец" Кірыла? Яшчэ напавіўся і прыедзеш на Бацькаўшчыну інжынерам.

— Эх, — праенчыў ён, крыху супакоіўшыся ад кашлю, — усё скончана... Ня будзем больш гутарыць аб сьмерці. Ну скажы, як ты жывеш, як улаштаваўся.

— Я? — усмяхнуўся Тугоўскі. — Як бачыш, яшчэ балтаюся ў Празе, хоць зьбіраўся ехаць на Бацькаўшчыну ў якую-небудзь палескую глуш,

далей ад праклятай культуры... Хоць да эскімосаў якіх-небудзь на Паўночны полюс, толькі-б далей ад гэтых праклятых махляроў, ад гэтых подлых масак, называючых сябе людзьмі. А цяпер вось жыву таксама сярод іх — стаў чорнаработнікам — нашу цэгля і мяшаю ванны на будынку і ня думаю больш аб унівэрсытэце, аб нашых беларускіх кар'єрыстах і палітыцы.

— Ну, і ты шчаслівы?

— Вось у тым і бяда, — уздыхнуў Тугоўскі, — што шчасьця няма ў маея душы. Будую чужыя вільі, чужыя палатны, чужое шчасьце, а свайго ўласнага не знайшоў...

У гэты момант Бурачэўскі раптам скапіўся за грудзі й заваліўся на пасьцель.

— Ох, мне дрэнна, — ледзь чутна прахрыпеў ён, — звані хутчэй доктару.

Тугоўскі перапухнуў усёю і без пярэвы пачаў націскаць кнопку званка. Прыляцеў, запыхаўшыся, доктар.

— У чым справа? — запытаў ён. І ў гэты самы момант, узглянуўшы на хворага, прамовіў: — Выхадзіце хутчэй! Чакайце мяне ўнізу, у чакальні.

Тугоўскі пусьціўся і застаўся чакаць у паркетнай, з мяккай мэбеллю і прыгожымі малюнкамі ў вялікіх бронзавых рамках, зале. Хвіліны былі непрыемныя й даўгія, як туга. Нарэшце ўвайшоў доктар. Тугоўскаму кінулася ў вочы, што ён быў больш бледны й сур'эзны, чым звычайна.

— Вось што, у яго ёсьць якія-небудзь круэныя ў Празе? — спытаў ён ня глядзячы на Тугоўскага.

— Не, няма. Ёсьць толькі сябры, бо ён састаяў сябрам "Беларускай Грамады" ў Празе, — стрывожана, чуючы нешта нядобрае, адказаў Тугоўскі.

— Тады скажыце ім, што ўсё скончана... Ска-

жыце ім: няхай яны пад'едуць сьнянны ўначы ў лес, спыняцца каля санаторыі... з труной...

— З труной? — крыкнуў Тугоўскі.

— Так, з труной. А ўсе гэтыя прадасярожнасьці мне патрэбны дзеля таго, каб хворыя не даведліся, што нехта памёр у санаторыі... Сьмерць пакідае на хворых вельмі непрыемнае ўражаньне. Разумеете?

Тугоўскі вылецеў з санаторыі, як непрытомны, й як мага хутчэй, наняўшы аўто, панёўся ў Прагу. Праз некалькі гадзін шмат сяброў Бурачэўскага было паднята на ногі і рыхтавалася адправіцца ў санаторыю. Санаторыя ўжо спала, калі велізарны аўтамабіль хаўтурнага бюро затрашчаў сваім матарам у сасновым лесе. Запаліліся факелы. Некалькі работнікаў у цяжкіх ботах, падбітых зьлезам, падкрадаліся, як злодзеі, да дзьвярэй санаторыі і, як злодзеі, падымаліся па скрыпучай драбіне, стараючыся ня стукаць. Каля кожных дзьвярэй стараліся не выпусьціць ні аднаго хворага на той выпадак, калі-б ён, мучымы цікавасьцей, высунуў-бы галаву даведацца, што гэта за шум у санаторыі, што здарылася. Трывогі доктара былі дарэмныя. Санаторыя спала салодкім моцным сном — нават і не падазраваючы, што тут творыцца апошні акт жыццёвай трагедыі. Таксама асьцярожна, хоць ня раз стукнуўшы зьлезам ботаў аб драбіну, работнікі вынеслі труну й прысьвеце факелаў паклалі ў аўтамабіль. Усё было скончана. Ніхто ня плакаў, не сьпяваў песні — толькі вагні велізарных факелаў, як хаўтурныя сьвечы, трашчалі ў начной цёмры і асьвятлялі ўвесь малюнак траіным чырвоным сьветам.

— Ня біў барабан перад сумным палком, як сябру свайго мы хавалі, — прамовіў Тугоўскі, але

не атрымаў водгуку. Усе маўчалі. Нарэшце, разьвіталіся з персаналам санаторыі і рушылі ў дарогу. Лес быццам жажліва здрыжэў ад затрашчаўшага матору, быццам мацней і сумней качнуліся сосны й зашумелі сваімі галасамі.

Калі ўсё стала спакойна, ужо ўсё было скончана. Ад Кірылы Бурачэўскага не засталася ні сьледу.

II

На другі дзень рана Тугоўскі йшоў на працу. Сьмерць Бурачэўскага была такой раптоўнай і неспадзеўнай, што ён ня меў магчымасьці наперад паведаміць сваю адміністрацыю і ня мог пакінуць працы.

Ён плыў за велізарнай работніцкай арміяй на трамваю, ішоў у сваім замазаным вапнай і глінай касцюме, ішоў, паслушны нейкай гонячай сіле. Вочы яго ў гэты дзень глядзелі ў другі бок, рукі адмаўляліся працаваць. Ён думаў аб сьмерці сама лепшага і вернага сябра й мучыўся, што ня мог ісьці за катафалкам на могількі. Яму рабілася сумна. Ён моўчкі глядзеў на вясёлыя, загарэлыя твары маладых работнікаў і моўчкі прыслухваўся да іх жартаў. І ня мог супакоіцца. Ён пачынаў думаць аб сваім жыцці, аб жыцці застаўшыхся. Кірыла Бурачэўскі памёр, ён адправіўся на вечны супачынак, але ці ня быў гэта самы найлепшы выхад з таго жыцця, каторае прыводзе людзей у тупік. Ён чуў, што ён прыйшоў у тупік, жажлівы безнадзейны тупік; й так цяжка яму было адчуваць, што ён гіне, што ў яго няма будучыні, што больш у яго не засталася мэты, ува імя чаго жыць й змагацца. Сьнянны, якраз разам з Бурачэўскім, ён

мог справіць юбілей: прайшло ўжо 6 месяцаў з таго часу, як ён дабравольна адмовіўся ад стэпэндый і стаў чэскім работнікам. Ён стаў работнікам таму, што, па-першае, проста матэрыяльнае становішча яго прымусіла. У яго кішэні пасья памятнай начы ў рэстаране з "начным матылём" сіратліва боўталіся 2 далары, а на гэтую суму можна было пражыць не болей як тры дні. Па-другое, ён стаў работнікам і па разважаньням: жадаючы, ён сам зазначыў апрацьціцца. Ён хацеў унутрышна перарадзіцца, стаць лепшым праз уласныя й перажытыя зьдзекі. Ён хацеў пражыць па формуле: "Пакутай усё ачышчаецца". Усе гэтыя паўгода ён толькі пакутаваў. Ён цярпеў зьдзекі ад майстры й чэхаў-работнікаў. У яго былі акрываўленыя рукі ад шурпатах цэглаў, якія ён браў голай рукой. У яго балела пасья працы ўсё цела, быццам пабітае неміласэрна палкам, як у арыштанта на катарзе. Бывалі дні, калі ён ня мог устаць і йшоў на працу зусім разьбіты. Праўда, пазьней — усё гэта зьнікла. Ён прызвычаўся да працы, да пераноскі цэглаў, сам пашыў сабе скураныя рукавіцы, прымірўўся з сябрамі-чэхамі й завёў добрыя знаёмствы, але ўсё ж яго жыццё заставаўся такой самай пакутай, дабравольна пакладзенай на сябе, як і раней. І вось, што ж "ачысьцілася" яго пакутай? Стаў ён лепшым, ці пачуў ён сябе перарадзіўшымся, новым чалавекам, пачуў ён у сабе новыя сілы да змаганьня ці не? Ён мог толькі адказаць: "Не!" Пакута ачысьціла ў ім яго

дробныя інтарэсы, дробнае адношаньне да людзей — яна падняла ў яго вачох значэньне й вагу чалавека, але пакута забіла ў ім самім чалавечую гордаць, прытупіла яго адчуваньне болі й зьдзеку, зрабіла з яго пакорнага чалавека... Болей таго, праз сваю абразу, праз выпітае да дна гора ён пазнаў чалавека ў іншым сьвеце, чым раней, і пабачыў, што людзі паважаюць толькі сілу й паложаньне чалавека. Яны зьдзекуюцца з тых, хто па волі лёсу апынуўся ніжэй, апутаны сеткай няшчасьця. "Тады, — ён пытаецца, — для чаго яго пакута? Нашто дабравольна мучыцца, калі гэта нікому не прыносе карысьці? Кінуць, нарэшце, пакутаваць. Супачыць так, як супачыў Кірыла Бурачэўскі. Другога выхаду няма".

Ён ішоў на працу і думаў аб тупіку жыцця. Як на злосьць яму ўсюды пападаліся кантрасты.

Ён прыйшоў на працу, на сваю цагельню, і пачаў вазіць тачкі з глінай, абліваючыся потам. Частка ваганетак няслася з грохатам ў паветры па нацягнутым зьлезным канале. Ваганеткі пранасіліся над вялікім садамі інжынера цагельні. Работнікі абліваліся потам. У гэты самы час у садзе сядзела сям'я інжынера й прыймала сонечныя ванны. Болей за ўсіх зьвяртала на сябе ўвагу жонка інжынера, вельмі поўная дама, ляжаўшая сярод яблыняў у гамаку ў адным купальным касцюме. Яна не зьвяртала ніякай увагі на работнікаў, быццам гэта былі дзікуны, нічога не разумеўшыя й нічога ня вартыя. Тугоўскаму было брыдка глядзець на гэтае поўнае, мяккае цела, быццам нейкі ўвалень падстаўляў сябе пад сонца, й яшчэ больш брыдка, калі гэтая напалова голая пані надзьявала на нос ларнэт, каб прачытаць кнігу. Навокал яе ляжалі ў крэслах яе дзеці — прыгожыя дзяўчаты

з доўгімі косамі й сын-студэнт у белым касцюме. Тугоўскі ня мог вытрымаць гэтага малюнку, свайго задаваленьнем жыцця. Ён з напружаньнем цягнуў тачку з глінай, ледзь піхаючы яе на гару, ён валіўся пад непасільнай працай у той час, як хтосьці сьмяяўся, хтосьці паўнеў, жывучы з яго працы й поту. Хіба гэта не рабства? Калі раней людзі павінны былі працаваць на пана па прыму, "на прыгоне", дык цяпер яны працуюць дабравольна, але ўсё роўна грошы пана робяць іх рабама! Запраўды, правядлова: рабства на сьвеце не мяняецца, мяняюцца толькі яго формы.

Тугоўскі быў і застаўся рабом. Ён нічым ня лепшы за тых, якія былі прыкаваны зьлезам да тачак й пад палчым сонцам вазілі іх на гару. Не, ён ня мог вытрымаць працы ў гэты сумны дзень. Усё яго калолі: і сонца, й сьмех сям'і інжынера побач з сьмерцю яго сябра, побач з яго потам, працай, нават спакой сваіх сяброў-работнікаў.

У палудзень ён пайшоў да інжынера прасіць на паўдня водпуску пахаваць свайго сябра. Ён падышоў да прыгожай вільі інжынера, агорнутай яблынямі, падняўся на прыгожы ганак і пазваў. Адчыніла тая самая прыгожая дама, што прынімала сонечныя ванны, але цяпер ужо ў чырвоным лёгкім халаце. Яна зьмерыла Тугоўскага з ног да галавы й сьрдзіта запытала:

— Co se prejete?

¹Якія ў вас пажаданні?

АДБЫЛАСЯ IV КАНФЕРЭНЦЫЯ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА

ПА СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА МЯЖОЙ

НЕ НА ПАДСТАВЕ СЛОЎ, А НА ПАДСТАВЕ УЧЫНКАЎ

У канцы кастрычніка адбылася IV канферэнцыя таварыства «Радзіма». Па ранейшаму статусу тэрмін паміж канферэнцыямі роўны 5 гадам, але паміж III і IV прайшло толькі чатыры. Вельмі ўжо хутка мяняецца сітуацыя, абставіны, умовы працы, растуць патрэбы тых, дзеля каго таварыства існуе. Прывешаваў час абмеркаваць надзённыя праблемы, што стаяць перад гэтай грамадскай арганізацыяй, прагледзець і ўнесці змяненні ў існуючы статут таварыства «Радзіма», якія адлюстравалі б гэтыя самыя змены. На канферэнцыю былі запрошаны прадстаўнікі грамадскіх, дзяржаўных і культурных установаў, урачы, настаўнікі, навукоўцы, усе тыя, хто супрацоўнічае з таварыствам «Радзіма», дапамагаючы ў яго выкараднай працы, ці ў нейкай меры карыстаюцца

вала сувязі з так званымі прагрэсіўнымі арганізацыямі, робячы выгляд, што іншых і не існуе. І многія сёння ставяць гэта «Радзіма» ў віну. Аднак нешта ж не было чуваць яшчэ гадоў пяць-шэсць назад пра арганізацыю накіраваную таварыства «Радзіма», якія б падтрымлівалі хаця б культурныя сувязі з адзінакроўнымі братамі за мяжой. І газеты накіравалі «Голас Радзімы», куды многія навукоўцы і пісьменнікі неслі свае смелыя артыкулы, раней не было. Яна асвятляла мінулае Беларусі, узнаўляла старонкі гісторыі, якія абуджалі нацыянальныя пачуцці беларусаў, выхоўваючы любоў да роднай старонкі, абнаўляючы іх, што яны не самотныя на гэтым свеце. Цяпер газета, як і ўсе іншыя выданні, атрымала новыя магчымасці, і гэтыя магчымасці, па сло-

ні ансамбля «Калінка» з Галандыі, які таксама прыязджаў па запрашэнню таварыства «Радзіма», выступаў у Мінску, перад хворымі дзецьмі ў Аксакаўшчыне і Ждановічах. У рэпертуары ансамбля рускія, украінскія песні і танцы, адно аддзяленне канцэрта складаюць беларускія творы.

У апошнія гады таварыства пачало плёнае супрацоўніцтва з беларусамі, якія жывуць у Польшчы. Можна было б працягваць цытаваць справядачны даклад, але больш цікавым здаецца мне выступленне на канферэнцыі па гэтым пытанні А. Баршчэўскага.

З горыччу канстатаваў гасць, што на працягу многіх гадоў да беларусаў, якія жывуць на Беласточчыне, Беларусь ставілася не як маці, а толькі як мачаха. Не ведаю, казаў ён, адкуль узялося перакананне, што ўсе беларусы з Польшчы ў час рэпатрыяцыі прыехалі ў Беларусь. Не то дзіўна, што, па сутнасці, ні адна беларуская арганізацыя не цікавілася намі, можа ў нейкай ступені толькі таварыства дружбы, але не мелі гэтыя кантакты характару нейкай канкрэтнай дапамогі. На шчасце, гэта ўсё адносіцца толькі да гісторыі. У апошнія 5—6 гадоў намі моцна зацікавілася арганізацыя «Радзіма». Дапамога яе заключаецца ў многіх фактах. Запрашаюцца нашы дзеці ў піянерскія лагеры на адпачынак. Вельмі дзякуем за тое, што кожны год на курорт прыязджаюць нашы пенсіянеры. Удзячны, што на штогадовыя курсы запрашаюцца інструктары танцаў і вакалісты. Мы не маем спецыялістаў у гэтых галінах. Аднак найбольшая і найцікавейшая дапамога правілася ў тым, што «Радзіма» пачала прымаць удзел у пабудове Беларускага музея ў Гайнаўцы, які сам па сабе з'яў унікальнай. Дзякуючы Васіленку і іншым таварышам, якія агляюцца намі, мы атрымліваем вялікую грашовую дапамогу, будаўнічыя матэрыялы і абсталяваннем.

Аляксандр БАРШЧЭЎСКИ.

Са справядачным дакладам выступае Міхаіл САВІЦКІ.

плёнам гэтай працы. У якасці гасцей былі запрошаны на канферэнцыю беларусы з Беласточчыны на чале са старшынёй Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Рэспубліцы Польшча Аляксандрам Баршчэўскім.

Са справядачай аб рабоце таварыства выступіў мастак Міхаіл Савіцкі, які на працягу многіх гадоў пасля смерці першага старшыні Рыгора Шырмы ўзначальваў арганізацыю.

За гады свайго існавання таварыства «Радзіма» зрабіла шмат карыснага для беларусаў, раскіданых жыццём па ўсім белым свеце. Гэта была першая грамадская арганізацыя, якая ўспомніла пра сваіх сыноў і дачок, адарваных ад Радзімы. Яна навязвала кантакты з прагрэсіўнымі эмігранцкімі арганізацыямі, асобнымі землякамі, запрашаючы ў гасці на Бацькаўшчыну, праз свой орган — газету «Голас Радзімы» расказвала аб іх родных мясцінах, пакінутых сваяках, жыцці на Беларусі. Так, раней таварыства падтрымлі-

вах замежных чытачоў, выкарыстоўвае нядрэнна. На сваіх старонках яна прадастаўляе магчымасць выказацца палітыкам, грамадскім дзеячам розных поглядаў, розных палітычных накірункаў, пераейшаму друкуе многа матэрыялаў з Беларускай гісторыі, падае цікавую інфармацыю.

На сённяшні дзень таварыства «Радзіма» падтрымлівае сувязі з арганізацыямі, зямляцтвамі і групамі суайчыннікаў у ЗША, Канадзе, Аўстраліі, Аргенціне, Уругваі, Вялікабрытаніі, Бельгіі, Галандыі, Францыі, Іспаніі, Фінляндыі, з арганізацыямі ў краінах Азіі і Афрыкі. Усяго іх каля 60. Можна сказаць, што работа таварыства доўгія гады праводзілася па склаўшыхся старэзых і толькі змены, прынесеныя перабудовай, адзначыў дакладчык М. Савіцкі, далі магчымасць здысці ад старых ідэалагічных канонаў і павярнуцца тварам да ўсіх слабых нашых зарубезных суайчыннікаў, устанавіць з імі кантакты. Змены пачаліся ўжо з 1986 года, калі наладжваліся сувязі з зусім новымі па сваіх накірунках арганізацыямі, такімі, напрыклад, як «Полацк» у Злучаных Штатах Амерыкі. Наогул можна назваць вялікім здабыткам сённяшняй дэмакратыі той факт, што ў свядомасці людзей запанавалі новыя аб'ектыўныя погляды на праблему эміграцыі, заснаваны на агульначалавечых гуманістычных каштоўнасцях, сама маральная атмасфера нашага часу прадыхвала неабходнасць устанавлення і развіцця адносін згоды, даверу і ўзаемавыгаднага супрацоўніцтва з рознымі катэгорыямі зарубезных суайчыннікаў. Менавіта гэтымі прынцыпамі кіруецца ў сваёй практычнай рабоце таварыства «Радзіма», даўно перастаўшы падзяляць беларусаў за мяжой на прагрэсіўных і непрагрэсіўных. Каштоўнасць для Бацькаўшчыны ўяўляе кожны беларус, які цягнецца душой да Радзімы, адстойвае яе інтарэсы, шануе яе мову, культуру, гісторыю, гатовы ўнесці свой уклад у справу нацыянальнага адраджэння, дзеля якога мы зараз працуем.

У 1989 годзе па запрашэнню таварыства «Радзіма» на Беларусь са Злучаных Штатаў прыязджаў ансамбль «Васілёк», які складаецца з дзяцей і ўнукаў землякоў-эмігрантаў. Як і гастролі Данчыка, выступленні «Васілёк» ўскалыхнулі ў тэатры беларусаў пачуцці нацыянальнай самасвядомасці, гордасці за нацыянальнае мастацтва, якое жыве і за мяжой. Такое ж значэнне мелі і выступлен-

Уладзімір РАМАНАУ

Хачу сказаць, што выступае для нас і з'ява вельмі дзіўная. Крыецца яна ў тым, што паяўляюцца ў нас у Беластоку, Гайнаўцы беларусы, якія належаць да розных палітычных арыентацый, і гэтыя беларусы, як могуць, стараюцца апаганіць «Радзіму». Гэтыя «знікаведысты», гэтыя «кагебісты», гавораць яны. Я ім паслядоўна адказваю і тым самым збіваю з панталыку. Я гавару так: калі б знайшліся два шпіёны — адзін амерыканскі, а другі — савецкі, і каб гэтыя шпіёны далі на пабудову музея адзін 100 тысяч долараў, а другі мільён рублёў і пры гэтым не паставілі б ніякіх варункаў, ніякіх умоў, то мы ім шчыра падзякавалі б за гэту дапамогу. Мы самі хочам мець свабоду ў вызнанні сваіх палітычных поглядаў і прызнаем права на такую свабоду ўсіх іншых. Есць вартасці пазапалітычныя і пазарганізацыйныя. Абапіраемся ў сваіх адносінах да іншых людзей не на падставе слоў, а на падставе ўчынкаў. Учынікі ж «Радзімы» ў адносінах да нас вельмі станоўчыя, пазітыўныя, і мы прагнем, каб такія адносіны прадаўжаліся.

«Не на падставе слоў, а на падставе ўчынкаў», гэты тэзіс як нельга лепш тычыцца дзейнасці таварыства, якая ўзнікла ў сувязі з аварыяй на Чарнобыльскай

АЭС. У ліпені 1989 года таварыствам сумесна з іншымі грамадскімі арганізацыямі і Беларускай праваслаўнай царквой быў прыняты Зварот «Да суайчыннікаў ва ўсіх краінах свету», у якім выказвалася просьба аказаць дапамогу насельніцтву раёнаў рэспублікі, якія пацярпелі ад катастрофы. І ўжо ў кастрычніку таго ж года ў адрас Таварыства паступіла першая партыя гуманітарнай дапамогі, якую даставіў наш зямляк Міхаіл Мельнік з ФРГ. Медыкаменты і аднаразовыя шпрыцы былі перададзены ў Магілёўскую і Гомельскую вобласці. З суайчыннікамі, якія даставілі груз, была дасягнута дамоўленасць аб працягу дабрачыннага пачынання. І трэба сказаць, што гэтая дапамога з ФРГ працягвала рэгулярна паступаць і ў 1990, і ў гэтым, 1991 годзе. У прыватнасці, у маі і верасні бягучага года па ініцыятыве М. Мельніка ў ФРГ было сабрана і дастаўлена ў наш адрас каля 40 тон медыкаментаў, вітамінаў, медыцынскага абсталявання на суму больш 5 мільёнаў марак ФРГ.

Суайчыннікі з Галандыі на сабранныя грошы набылі і даставілі нам апарат «штучная нырка» коштам 80 тысяч долараў ЗША. Ён перададзены ў рэанімацыйнае аддзяленне Мінскай абласной бальніцы ў Бараўлянах.

Вялікія партыі такой жа дапамогі паступілі ад суайчыннікаў з ЗША, Канады, Бельгіі, Алжыра, Ганы і іншых краін на суму каля 500 тысяч долараў ЗША. Члены Федэрацыі рускіх канадцаў (ФРК), у якой значыцца многа выхадцаў з Беларусі, пажадалі аказаць канкрэтную дапамогу адной з лячэбных устаноў рэспублікі. Яны пабывалі ў Аксакаўшчыне, куды ўжо паступілі медыкаменты і камп'ютэр.

Аб неацэннай дапамозе, якую аказвае сёння таварыства «Радзіма» бальніцам, санаторыям, іншым лячэбным установам рэспублікі, гаварылі на канферэнцыі З. Паўловіч, намеснік старшыні Таварыства Чырвонага Крыжа, У. Піліпенка, загадчык лячэбна-прафілактычнай дапамогі Беларускага рэспубліканскага савета па кіраванню курортамі. Ён, у прыватнасці, сказаў, што з дапамогай таварыства «Радзіма» амаль на 100 працэнтаў забяспечаны лекамі і вітамінамі ўстановы, што па іх профілю займаюцца аздараўленнем дзяцей, якія пацярпелі ад чарнобыльскай бяды.

Як і гаварылася раней, на канферэнцыі былі ўнесены змены ў статут таварыства. Адна з іх тычыцца назвы арганізацыі. Знікла з яе слова па «культурных» сувязях, таму што кантакты сталі шырэйшымі і больш разнастайнымі. Таварыства цяпер будзе называцца Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за мяжой (таварыства «Радзіма»).

Яго старшынёй на канферэнцыі абраны вядомы беларускі кампазітар, дырэктар тэатра оперы і балета Сяргей Картэс.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

Зінаіда ПАЎЛОВІЧ.

[Заканчэнне.]

Пачатак на 1-й стар.

Нарадзілася ў Мінску ў 1909 годзе і шмат чаго ведае пра падзеі 20-х, 30-х і 40-х гадоў на Беларусі. З яе дазволу ўключаю дыктафон.

— Жылі мы там, дзе цяпер Парк Янкі Купалы. Менск я страшэнна любіла і ніколі не думала, што змагу пакінуць яго назаўсёды. Тані ўлюбены горад... І такія цяжкія ўспаміны... Немцы адыйшлі ў 1917 годзе, прыйшлі бальшавікі. Ідзеш, бачыла, каля Залатой Горшкі і бачыла расстраляных людзей. Штоноч тады забралі ў «чрезвычайку». Без суда ў следства спраўляліся са сваімі ахвярамі новыя ўлады. Вазілі яшчэ на расстралы ў Камароўскі лес, гэта на тое месца, дзе цяпер клінічны гарадок, Акадэмія навук, політэхнічны інстытут. А ў тым часе жыла яшчэ сястра Івана Луцкевіча, яна была замужам за адвакатам Ельцам, якога таксама забралі і расстралілі. Я, хаця і малая яшчэ была, але памятаю, як усе баяліся, што прыедуць і забяруць. У 1919 ці нават 1918 пачалася польская акупацыя. Людзі палікаў сустракалі з радасцю—гэта ж такі кашмар скончыўся. Усе ўздыхнулі. Палічы так не ўтавалі, як бальшавікі.

А пасля зноў бальшавікі прыйшлі ў 1921 годзе. Нявольгі час жылі мы нармальна. Кожны вучыўся, дзе хацеў. Школы былі расейскія, жыдоўскія, польскія, беларускія. Але паступова ўсё гэта злікідалася. Пачало зноў адбывацца нешта страшнае. У 30-х гадах прыйшлі з Вільні беларускія пісьменнікі, іншыя дзеячы культуры і мастацтва, якія свядомы вярталіся ў Савецкую Беларусь, каб аддаць свае сілы адраджэнню роднага краю. І Антон Луцкевіч тады прыйшоў да майей мамы, сваёй сястры Эміліі, ліст, у якім прасіў заахвараць сваімі сябрамі. Я пасадзіла ў Луцкевічам яе пасадзілі ў турму. Праўда, праз месяц выпусцілі. А другі раз арыштавалі ў 1936 годзе разам з сястрой, якая толькі-толькі скончыла медычны інстытут і павінна была ехаць на практыку. Рабілі вобшы да 5-й гадзіны раніцы. Прад'явілі сястры абвінавачванне па 58 артыкуле за контррэвалюцыйную агітацыю і прапаганду, за тое, што слухалі радыё, расказвалі анекдоты. Увесь яе далейшы лёс быў паламань. А мамы—за неданясенне—2 гады высылкі. Пазней адвакат казаў, што ва ўсім вінаваты Луцкевічы. З-за іх, маўляў, былі пакараны і сёстры, і пляменнікі, і проста знаёмыя.

Пасля вызвалення маці прыехала ў Менск, але ёй забаранілі жыць у сталіцы, загадалі тэрмінова выехаць. Добра яшчэ, што мая сястра працавала лекарам на Коль-

РАНЧА «МОЙ РОДНЫ КУТ»

скім паўостраве, яна і забрала маці да сябе.

Мяне папярэдзілі, што спадарыня Яніна не надта любіць расказаць нешта журналістам. І кожны раз, калі яна робіць доўгую паўзу або голас яе зрываецца, з трывогай пазіраю на яе спакойны твар. І маці Данчыка, ды і сам Данчык, якія вельмі добра і на мой погляд, павінны былі ведаць пра ўсе перыпетыі лёсу іх сям'і, з непрыкванай цікавасцю яно пытаннямі. І я нават пачынаю разумець, чаму. Для спадарыні Яніны часы сталінскія рэпрэсіі—гэта яе ўласнае жыццё. Яна яшчэ не забылася пра тое, як у гады сваёй маладосці мела адну сувак і адну пару абутку, а бацька, дацнт політэхнічнага інстытута, старыя боты, каб не разваліліся пры хадзе, звязваў вярэвочкамі... Спадарыня Юля ў ваенныя гады была дзіцёнкам і амаль пра ўсё ведае з расказаў старэйшых, для нас жа з Данчыкам усё гэта ўвогуле гісторыя. І таму нам куды лягчэй быць акцэнтам, шукаць ісціну. Пазней, цалкам «зняўшы» са стужкі тэкст нашай тэарыі, я звярнула ўвагу на тое, што гэта не я адна інтэр'юірую спадарыню Яніну, а мы з Данчыкам—удваіх, па чарзе.

Спадарыня Яніна: Цяпер я хачу сказаць, чаму некаторыя людзі не ўдзяклі, як прыйшлі немцы ў 41 годзе. Бо тыя немцы, што былі ў 1917 годзе ў Менску, пакінулі добры ўспамін. Гэта быў калітуры намір, які чыста трымаў горад, у нядзелю заўсёды з'яўляўся аркестр вайсковы на плошчы і іграў людзям. Харчы давалі па картках, але кожны меў свой кавалак хлеба, штучны мёд—голаду не было. Калі ў сялян бралі прадукты, пакідалі ім за гэта квітку... Першае расчараванне прыйшло, калі сталі жыдоў браць. Як гэта сагнаць здаровых людзей і знішчыць... Тое самае рабіў і Сталін, але, праўда, не на вачах ва ўсіх, а далёка, у лагерах.

Данчык: Якая рэакцыя была на гэта беларусаў?

Спадарыня Яніна: Якая ж магла быць рэакцыя, калі ў нас столькі было прыцягальнага жыдоў! Многія ім спячывалі, а некаторыя і дапамагалі. Мама ж у клініцы працавала з лекарамі.

Я: А як вы ўспрымалі асобу Кубэ?

Спадарыня Яніна: Я сама бачыла на ўласныя вочы, як людзі стаялі з кубачкамі за бягалі, жыдоўскія дзеці падбегалі, ён галодзіў па галоўцы, добры быў з ім.

Я: А ці не цыннізм гэта?

Данчык: Так. Гэта ні пра што не гаворыць. Гітлер таксама гладыў.

Спадарыня Юля: Засталіся ж дакументы, што Кубэ пратэставаў супраць гэтых забойстваў...

Данчык: Як жа вы маглі згадзіцца з гэтым?

Спадарыня Яніна: А што мы маглі рабіць? Калі б немцы даведаліся, што хаваем жырты, дык расстралілі б. Я, дарэчы, хадзіла ў гэта і не баялася.

Данчык: А чаму ты не баялася?

Спадарыня Яніна: Я брала з сабой пашпарт, дзе напісана, што я беларуска. І таму верыла, што мне нешта кепскае не зробіць.

Спадарыня Юля: Мама брала ад сваіх прыяцеляў рэчы, везла іх на вёску, абменьвала на сала і прыносіла ў гэта, бо там паміралі з голаду. Была рызыка і з партызанамі, заўсёды, як ішла на вёску, баялася, каб не забілі...

Спадарыня Яніна: Мы ўсе разумелі. Добра разумелі. Але што было рабіць?

Спадарыня Юля: Я, хаця і замалая дэталі, але памятаю 9—12 гадоў. Я нічога не баялася. Хадзіла ў школу і вучылася. Да Саюза беларускай моладзі я належаў, але, як яны ішлі, часта плялася ў хвасце калоні, падпывала беларускія песні. У Менска, калі ты не чапаў немцаў, цябе ніхто не чапаў. Толькі няможна было ад 8 гадзін вечара хадзіць.

Данчык: Але калі ты ведаеш, які чорт прыйшоў на тваю зямлю, а цябе ён не чапае—усё ў парадку?

Спадарыня Юля: А што было рабіць? Усе ж не маглі пайсці ў партызаны. Па-другое, гэта ж былі людзі, якія пацярпелі ад камуністаў і нават не хацелі ісці ў партызаны!

У той вечар мы да глыбокай ночы гутарылі са спадарыняй Янінай і Андрусышыннімі.

Не заўсёды іх тлумачэнні некаторых фактаў былі пераканаўчымі, часам нават зусім бездапаможнымі і наіўнымі, але заўсёды шчырымі. Нягледзячы на ўсё перажытае, на ўсё несправядлівае, што выпалі на долю спадарыні Яніны на радзіме, яна не носіць на сэрцы зла. Як, мусіць, не насіла яго і нябожчыца Эмілія, якой, акрамя ўсяго, давялося зведаць і турмы, і лагера, і здзекі, і знявагу, і здрагу. Інакш, мне так думаецца, яны не змаглі б выхаваць свайго Данчыка з пачуццём такога светлай і пяшчотнай любові да бацькаўшчыны, да ўсяго беларускага. Прынамсі, Данчык, як гаворыць спадарыня Яніна, быў моцна прывязаны да сваёй «прабаці» Мілі. Бо самой Яніне не выпадала шмат часу прыводзіць з малым—трэба было працаваць. А праца на фабрыцы на канвеер была зняўважлівай, аднастайнай, выматвала душу.

Пазней спадарыня Яніна, хаця і не журналістка, працавала некаторы час на радыёстанцыі «Свабода». Але ўсё гэта, лічыцца яна, было даволі даўно. Цяпер з задавальненнем гатуе сняданак свайму любімаму ўнуку Чкаеў, клапоціцца пра яго, чкаеў з працы. Па яе ж словах, Данчык—чалавек добры, мае незвычайны характар. Адна, на яе думку, загана—не палітык, неабачлівы. Не прамаўчыць, не стрываецца, калі бачыць несправядлівасць, выкажа сваю думку. Так і ёсць, магу пацвердзіць, у гэтым я і сама магла пераканацца. Але нашто Данчыку, папытаецца, які працую менеджэрам, быць палітыкам?

Адказ на гэта пытанне я атрымала ў наступную сустрэчу з Данчыкам, нечаканую, незапланаваную, перад самым ад'ездам з Амерыкі. Замест таго, каб пакваць вярнікі, я вымушана была ўсё кінуць і збірацца ў тэатр, бо Данчык недзе расстарэўся адзін білет на оперу «Фантом» у «Majestic Theatre». Білет то купіў, а як дабрацца мне да цэнтры з Лонг Айленда, калі дома ў Алы Орса-Рамана нікога, як ісці на аўтобусны прыпынак—не ведаю, а ў метро, што ў чатыры паверхі, заблытаецца ў момант... Данчык з офіса на Манхэтэне кіруе па тэлефоне:

— Пойдзеш налева, тады па гэтай вуліцы, а адтуль, як перасякаюцца авеню са стрыт, заходзь у метро. На выхадзе я сустраю.

Дзеля «Фантома» я вырашыла рызыкнуць.

Праз паўгадзіны зноў тэлефануе:

— Як абстаноўка? Дакладай. Ніхто не прыехаў? Не хвалюйся, гэта элементарна даехаць—я ж сустраю.

Хаця Данчык мяне і супакойваў, але сам добра-такі знерваваўся з-за гэтага мерапрыемства. Сябра іх сям'і, Рая Станкевіч, выраўтавала з машынай. Данчык, узмакрэўшы, у белай кашулі, прычэпым выканага абвязку завёў у тэатр, усадыў на месца і загадаў чакаць каля выхаду пасля спектакля. Білет жа адзіны!

Гэты білетчык я захавала. Кожнага разу, бачычы яго, прыгадваю грандыёзныя відывіды «Фантома», неверагодна прыгожую музыку оперы, якая так падабаецца Данчыку.

Але ж гэта яшчэ не ўсё. Не

будзь, як гаворыцца, мой шэф па культурнай праграме сапраўдны беларусам. Гуляць дык гуляць! З ветрыкам праімчаліся па Манхэтэне, каб трапіць у бар на апошнім паверсе самага вышыннага будынка ў Нью-Йорку.

— Вып'ем за сустрэчу, за тое, каб заставацца мы заўсёды людзьмі;—прапановаў ён.

— І за тое, каб табе добра было на новым месцы, Данчуля,—дапоўніла тост Рая Станкевіч.

Вось тут нарэшце ўсё і раскрылася. Аказваецца, дзямі мелодыю Андрусышын прыняў прапанову і падпісаў кантракт на работу на радыёстанцыі «Свабода». Праз пару месяцаў трэба будзе ехаць у Мюнхен, на сталае месца жыхарства. Ну, а журналіста, лічыцца, абавязкова трэба быць палітыкам. (Данчык, дарэчы, журналіст па адукацыі).

Цяпер зразумела, чаму гэтак хвалілася бабуля Данчыка. Цяпер зразумелы і трохі шалёны стан яго самога, натурны артыстычнай, тонкай. Вядома, перахытае, у нечым сумняваецца.

Гуляць дык гуляць! Тым больш з людзьмі, блізкімі табе па духу, па светаўспрыманням. Ну хіба ж разважлівым прагматыкам прывядзе ў галаву гуляць пешкі паначым Нью-Йорку? Мы паехалі. А потым не экскурсію да Данчыка ў офіс. Дзержны ўнізе, дарэчы, ніколі не здаіваў! Амерыка ёсць Амерыка! Даў ключы, і мы неўзабаве апынуліся на тым паверсе, дзе за маленькімі столікамі з перагародкамі размяшчаюцца дзесяткі клеркаў, жонкі з якіх выконвае нейкае заданне шэфа.

У Данчыка ў гэтай канторы асобны кабінет і камп'ютары і картатэкамі. Таму, хто кіруе кадрамі, усё трэба ведаць пра сваіх супрацоўнікаў, быць дыпламатам і псіхолагам. Мусіць, у Данчыка гэта атрымліваецца, бо яго цэніць кіраўніцтва.

Данчык сеў на сваё месца за сталом і стаў паказваць, як ён шукае інфармацыю, піша лісты тым, хто прэтэндуе на работу ў іх фірме, але нечым, скажам, не падыходзіць.

За спрэў, пералічыў я вялікім акне гораў, дачынаўся начыны Нью-Йорк. А я, па шырасці, была вельмі і вельмі задаволеная тым, што гаспадару кабінета нядоўга ўжо засталася тут сядзець, перакладаць паперкі. Гэта месца для чыноўніка, а не для мастака, натурны творчай. У доволі вялікім кабінете—я адчувала: яму было нечым дыхаць і ўжо тым больш—ніяк не ўзяцець.

Вось такім было развітанне з Амерыкай. Але не з вамі, чытачы. Праз нумар чытайце ў «Голасе Радзімы» рэпартаж з радыёстанцыі «Свабода».

Таццяна АНТОНАВА.

КАНФЕРЭНЦЫЯ ў ГРОДНЕ

З 22 па 25 кастрычніка ў Гродне праходзіла міжнародная навуковая канферэнцыя «Культура народаў Вялікага княства Літоўскага і Беларусі», у якой бралі ўдзел гісторыкі, філосафы, этнолагі, палітыкі з Беларусі, Літвы, Украіны, Расіі, Польшчы—ўсяго каля 100 даследчыкаў.

Арганізавалі канферэнцыю Гродзенскае абласное аддзяленне Беларускага фонду культуры, кафедра агульнай гісторыі Гродзенскага ўніверсітэта імя Я. Купалы, Гродзенская абласная краязнаўчая асацыяцыя і выканком гарсавета. Трэба адзначыць, што канферэнцыя ў Гродне сбраўлася не выпадкова: апошнім часам гродзенскія гісторыкі, краязнаўцы актыўна адраджаюць гістарычную спадчыну. Так, намаганнямі краязнаўчай асацыяцыі вернута імя Т. Нарбута, адбылося ўшанаванне памяці Вітаўта Вялікага і ім. На гэты ж раз у Гродне з'ехаліся даследчыкі гісторыі Вялікага княства Літоўскага.

Для навукоўцаў кожная нагода дзеля сумоўя—падзея. Гродзенская канферэнцыя, апроч таго, вызначалася і арганізацыйна: напярэдадні ў 3-х тамах былі выдадзены тэсты і арганізацыйнае паведамленне на канферэнцыі. Зборнік пад назвай «Наш радавод» (700 асобнікаў) хутка, відаць, стане бібліяграфічнай рэдкасцю.

Цешыцца, што тэматыка гродзенскай канферэнцыі будзе мець працяг. Як паведаміў на адкрыцці канферэнцыі дырэктар Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтры імя Ф. Скарыны А. Мальдзіс, у 1992 годзе мае адбыцца канферэнцыя ў Вільні—па беларуска-літоўскіх дачыненнях, а ў 1993 годзе ў Плянэна канферэнцыя «Рым-IV» у Пінску.

Іх можна часта бачыць разам. Абмяркоўваючы новыя работы, спрачаюцца, мараш. Мастакі з раённага цэнтры Іўе Іван Васюкевіч, Мікалай Рабец, Іван Струкаў—спецыялісты розных творчых почыркау. Але аб'ядноўвае іх агульнае імкненне стварыць у Іўі культурны цэнтр, каб адрадыць некалі багатыя традыцыі нацыянальнай керамікі, вязаць па дрэву, адкрыць пастаянна дзеючую выставачную залу. Мараш яны і аб рэстаўрацыі старадаўняй забудовы гарадка, каб набыць ён свайго непаўторнага архітэктурнага выгледу. Аднак здзіўляе абмяжываючы мясцовых улад да скарыстання таленту мастакоў у інтэр'есах горада.

На словах у раённым адзеле культуры падтрымліваюць іх ідэі, але практычнай дапамогі няма. Не маючы творчых майстэрняў, мастакі толькі энтузіязм і ў часовай памяшканні дз. І звальваюць апускаць рукі.

НА ЗДЫМКУ: мастакі з Іўя І. ВАСЮКЕВІЧ, М. РАБЕЦ І І. СТРУКАЎ.

Фота Я. КАЗЮЛІ.

3 НОВЫХ ВЕРШАЎ

Генадзь БУРАЎКІН

У ГОСЦІ ДА ДЗЯДЗЬКІ ЯКУБА

Каторы ўжо раз пачатак лістапада парадаваў нас літаратурным святам «Каласавіны». Нягледзячы на ўсе цяжкасці нашага часу, яно ўсё ж такі прыйшло на Стаўбцоўшчыну: напярэдадні 109-й гадавіны нашага земляка народнага паэта Беларусі Якуба Коласа ў родныя мясціны песняра прыехалі беларускія пісьменнікі, дзеячы мастацтва і культуры, каб ушанаваць яго талент.

А пачалося яно па традыцыі ў Акінчыцах, месцы, дзе 109 гадоў назад з'явіўся на свет будучы класік беларускай літаратуры. Хлеб-саллю, народнымі песнямі сустрэлі і віталі гасцей, сярод якіх былі старэйшыя нашы пісьменнікі Янка Брыль і Сяргей Грахоўскі, а таксама сын Якуба Коласа Даніла Міцкевіч, работнікі культуры Стаўбцоўскага раёна. А затым ім была прадстаўлена магчымасць азнаёміцца з экспазіцыяй акінчыцкай мемарыяльнай сядзібы бацькоў паэта. І хоць многія з іх былі тут не ўпершыню, расказ супрацоўніка Літаратурнага музея Якуба Коласа Г. Міцкевіча, відаць, зацікавіў усіх і, найперш, таму, што кожнае знаёмства з роднымі мясцінамі паэта заўсёды цікавае, кожны раз, знаходзячыся тут, адкрываеш для сябе штосьці новае, раней нязвяданае як з творчай спадчыны Коласа, так і яго жыццёвай біяграфіі.

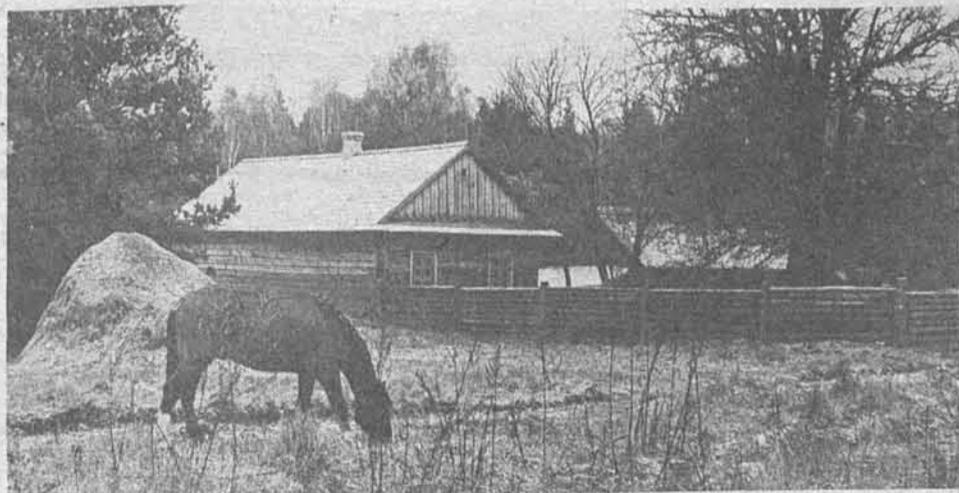
У далейшай сваёй вандроўцы па Коласавых мясцінах удзельнікі «Каласавіны» наведалі Альбуць і Смольню, дзе акрамя знаёмства з экспазіцыяй мемарыяльных сядзібаў, мелі магчымасць праслухаць колькі канцэртных нумароў у выкананні самадзейных ар-

тыстаў з Вішнявецкага Дома культуры і народнага фальклорнага калектыву «Коласавы землякі» з калгаса «Радзіма Якуба Коласа». Цікавым было і знаёмства з мастацка-мемарыяльнай кампазіцыяй «Шлях Коласа» і вёскай Мікалаеўшчына, дзе госці ўсклалі кветкі да помніка Якубу Коласу, а таксама, дзякуючы расказу экскурсавода, пазнаёміліся з перспектывай культурнага адраджэння гэтага старадаўняга паселішча: у хуткім часе (магчыма, ужо на будучы год) у вёсцы будзе адноўлена карчма, дзе ў свой час жыла Коласавая сям'я, і ў ёй плануецца размясціць музей вёскі Мікалаеўшчына, дом рамёстваў, і, зразумела, будзе ўзноўлена абстаноўка тагачаснага жыцця Міцкевічаў. Затым «Каласавіны» перакінуліся ў Стары Сверхань. Тут у мясцовым Доме культуры прайшла літаратурная яго частка, адкрыў якую і вёў сакратар праўлення Рады беларускіх пісьменнікаў В. Зуёнак. А пасля адбыўся невялікі канцэрт, у якім прынялі ўдзел калектывы мастацкай самадзейнасці Стаўбцоўшчыны, фальклорны калектыв «Каліна» з Беластоцкай і самадзейныя артысты з гарадскога пасёлка Гарадзея Нясвіжскага раёна.

С. ГАЛОУКА.

НА ЗДЫМКУ: хлеб-соль Я. БРЫЛЮ; праз майклівы лес ідзе дарога са Смольні ў Альбуць; уздоўж дарогі ў Альбуць стаяць героі твораў Я. Коласа, створаныя рукамі народных майстроў; дом у Альбуці, дзе ў 1890—1902 гадах жыў Я. Колас.

Фота К. ЯЎГЕНАВА і В. ЗЯНЬКО.

Жаваронак дражніцца са мной—
То наперадзе цвірчыць,
то за спіной,
То званком вісіць над галавой,
То да ног мне спеў кідае свой.

Сябрам,
Народу.

.

Я і ён — адны на ўвесь прастор.
Нада мной ён крыльцы
распасцёр
І звяніць, што прыляцеў дамоў
Праз завесы пылу і дымоў,

А я не веру,
Што пайшло каханне
З гадамі маладымі на пачын.
Што нашых вуснаў,
Нашых душ яднанне
Не можа сівізны перамагчы.

Праляцеў праз пяць чужых
дзяржаў —
Трэба ж, каб хто-небудзь
заўважаў...

Я і цяпер разгадваю,
Як тайны,
Твой кожны дотык,
Кожны позірк твой,
Ад старасці ахоўваю адчайна
Святыя хвілі радасці жывой,
Калі тваё спякотнае дыханне
Сціхае ўранні на маім плячы...

.

Багоў сабе я выбраў сам—
Свабоду
І прыроду.
Каму я верыў і пісаў!
Бацькам,

І я не клічу новае каханне.
Мне б тое,
Маладое,
Зберагчы.

БЕЛАРУСІ 90-х ГАДОЎ

Ты начулася ўдосталь прамоўцаў пустых,
У якіх паяднаны хлусня і хвала,
І чамусьці даўно ўжо не слухаеш тых,
Каму таленты раздала.

А яны ж: тваю сутнасць нясуць праз гады.
Свет па іх вызначаць тваё месца прывык.
Дзе ж стаіўся іх голас,
Заўжды малады!
І ў душы высыпае не просьба, а крык:

«На цябе неаднойчы вастрэлі нажы,
Каб навекі цябе загубіць.
Беларусь,
Свае таленты беражы,
Калі хочаш свабоднаю быць!»

У вар'яцкай яздзе, на сляпым віражы
І дарогу няцяжка згубіць.
Беларусь,
Свае таленты беражы,
Калі хочаш разумнаю быць!

Ты аглухла сягоння ад песень чужых,
А свае ўсе паспела забыць.
Беларусь,
Свае таленты беражы,
Калі хочаш славу таю быць!

Прагані з даляглядаў сваіх міражы
І пабудку паспей пратрубіць.
Беларусь,
Свае таленты беражы,
Калі хочаш магутнаю быць!

Сіратліва не стой ля суседскай мяжы
І не дай сваю памяць знябыць.
Беларусь,
Свае таленты беражы,
Калі хочаш шчасліваю быць!»

...І разбілася думка мая яшчэ раз
Аб каменную сценку людской глухаты.
І яхідна ўсміхнуўся знявераны час...
Ну няўжо не пачула і ты!

У МЮНХЕН—ДА НОВЫХ ПЕРАМОГ

Не заехаўшы нават дадому, стажор ДАВТА Беларусі Марат Грыгорчык, які толькі-толькі завяршыў творчае спаборніцтва на конкурсе імя М. Глінкі ў Алма-Аце, выправіўся на конкурс вакалістаў у Мюнхен. У маладога беларускага спевака ёсць падставы спадзявацца на добрыя вынікі: нядаўні выпускнік кансерваторыі, ён выступаў у тэатры ўжо нароўні з вядучымі салістамі, мае ў рэпертуары прэстыжныя тэнарковыя партыі ў спектаклях «Яўгеній Анегін», «Чарадзейная флейта», «Травіята». А ў Алма-Аце, на глінкаўскім конкурсе, дзе паводле няпісаных законаў вядучыя месцы ці не заўжды займалі і займаюць масквіці, М. Грыгорчык стаў лаўрэатам другой прэміі. Гэта — перамога!

ПРЫГРАНІЧНАЯ ТАЛАКА

Задумаўшы будаўніцтва рэгіянальнага культурна-асветнага цэнтра, жыхары вёскі Рымдзюны Астравецкага раёна вырашылі, што адным ім гэта зрабіць не пад сілу. Вось і паклікелі на дапамогу суседзям з Літвы, каб будаваць «талакой».

Літоўскія спецыялісты распрацавалі праект цэнтра. Тут выдатны Дом культуры з бібліятэкай і этнаграфічным музеем, сярэдняя агульнаадукацыйная і музычная школы, некалькі жылых дамоў. Забяспечыць новабудуёлю рабочай сілай і часткова будаўнічымі матэрыяламі ўзяўся таксама літоўскі бок.

У Рымдзюнах разам з беларусамі, палякамі і рускімі жыве многа літоўцаў. Так што, нягледзячы на імклівае размежаванне былых брацкіх рэспублік, у гэтых мясцінах наўрад ці паявіцца «свае» і «чужыя».

Змітро БЯСПАЛЫ

РУСАЧОК І БЕЛЯЧОК

КАЗКА

Было гэта ў Сінім лесе позняй восеньскай парою. Якраз тады, калі з усіх дрэў і кустоў апала лісце. Ні схавацца, ні затуліцца.

Аднаго дня зайка Русачок — ён быў вельмі палахлівы, усяго на свеце баяўся — сеў пад бярозкай і заплакаў. На задніх лапках сядзіць, пярэднімі — слёзы выцірае.

Праблягаў каля бярозкі шэра-белы зайка Белячок. Быў ён шэра-белы таму, што яшчэ не выліняў на зіму: палавіна поўсці — белая, зімовая, палавіна — шэрая, летняя.

Убачыў Белячок Русачка і пытаецца:

— Чаго ты, браце, плачаш?

— Як жа мне не плакаць! — жаліцца Русачок. — Кожны хоча мяне схопіць: і каршун, і крумкач, і ліс...

— Мне горш, чым табе. Ты шэры, непрыкметны ў шэрым восеньскім лесе. А глянь на мяне: я амаль белы, увесь як на далоні. З гушчару і носа не высойваю.

Як пачуў зайка Русачок, што Белячку яшчэ горш, чым яму, адразу перастаў плакаць. Павесялеў і паскакаў па лесе.

І вось мінула шэрая восень і настала белая зіма. Снегу напала шмат. На полі, у лузе, у лесе — скрозь бела. А на белым снезе Русачок вельмі прыкметны. Сеў ён пад елачкай і горка плача. На задніх лапках сядзіць, пярэднімі — слёзы выцірае.

Праблягаў каля елачкі зайка Белячок. Ён ужо ўвесь выліняў, быў белы-белы, як снег, толькі кончыкі вушэй чорныя.

Убачыў Белячок Русачка і пытаецца:

— А чаго ты плачаш?

— Як жа мне не плакаць! — жаліцца Русачок. — Добра табе, ты ўвесь белы, на белым снезе цябе ніхто не заўважыць. А мне хоць з

голаду памірай, бося вылезці з-пад елачкі, бо адразу хто-небудзь схопіць.

— Бяды такой, — сказаў Белячок. — У дзень спі, адпачывай. А як толькі сцягне, бегай, дзе табе захочацца. Каршун, крумкач і ліс ўночы спяць.

Узрадаваўся Русачок, перастаў плакаць. І так пасмялеў, што кожную ноч бегаў у вёску, абгрызаў кару на маладых яблынях і грушах.

І вось мінула белая зіма і настала шэрая вясна. Русачок зноў стал непрыкметны. Здавалася б, радуйся, дзе хочаш, там і гуляй. А зайка сеў пад хвойкай і горка плача. На задніх лапках сядзіць, пярэднімі — слёзы выцірае.

Праблягаў каля хвойкі Белячок. Быў ён не белы, а шэра-белы, бо шэрая летняя поўсць яшчэ не нарасла, а белая зімовая — уся не выпала.

Убачыў Белячок Русачка і пытаецца:

— А цяпер чаго ты плачаш? Ты ж шэры, у лесе шэра, цябе цяжка заўважыць. Гэта мне хоць памірай, бо няма куды падзецца: шэра-белае футра здалёку відаць.

— Як жа мне не плакаць? — жаліцца Русачок. — У ляску, дзе я жыў, пасяліўся Ліс. Не ведаю, што і рабіць, куды падацца.

— Бяды такой, — сказаў Белячок. — Перабрайся ў другі лясок, дзе няма лісаў.

Узрадаваўся Русачок, перастаў плакаць. Перабраўся ў новы лясок і зажыў шчасліва, весела. Зразумеў, што слязамі ніякаму гору, ніякай бядзе не паможаш. Самому трэба дбаць, каб усё добра было.

Можна, вы, сябры, і не паверыце, што Русачок плакаў. Але ж гэта было. Цяпер ён не плача. Наведайцеся ў Сіні лес — і не убачыце, каб сядзеў зайка Русак пад бярозай ці хвойя ды горка плакаў.

— Дрыпасекі мае
Сякуць лес у мяне,
Чах-чах-чах! у мяне,
Чах-чах-чах! у мяне.
І сякуць, і крычаць,
Каб звяроў напужаць.
Пух-пух! напужаць,
Пух-пух! напужаць.

ГУЛЬНЯ

СЯДЗІЦЬ СЫЧ НА КАПЕ...

Сядзіць сых на капе,
А сава на другой.
Гой-гой-гой! на другой,
Гой-гой-гой! на другой.
У савы сых пытае:
— Хто ў лесе гукае?
Гу-гу-гу! гукае,
Гу-гу-гу! гукае.

СМЯШЫНКІ

— Тата, дапамажы камень на другі бок пярнуць.
— Навошта?
— А на адным боку сумна ляжаць.

.

— Бабуля, глянь, якія ў мяне кветкі.
— А дзе ж ты іх уззяў?
— З твайго абруса.

.

— Пятрусь, ты рукі памыў?
— Памыў, мама, нават з мылам.

— А твар?
— Не.
— Ідзі памый!
— Не пайду.
— Чаму?
— Хітрая ты, мама, хочаш, каб я зноў рукі запэкаў.

.

— Аленка, ты не ведаеш, дзе мая памада?
— У маёй лялькі, яна малявалася.

Ганна ІВАНОВА

ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ

Вы ляціце,
птушкі,
да мае дачушкі,
да яе калыскі!
Да мае Аліскі —
бабінай калыханкі,
мамінай спадзяванкі,
татавай запытаначкі,
братавай гадаваначкі!
Спявайце ад ранку,
пасеўшы на ганку!
А я вам

дам:
жменю ячменю,
жыта карыта,
мерку пшаніцы,
вады з крыніцы!

Птушкам — пачастунак!
Дачушцы — падарунак!
Сынку — пацешку!
— А нам!
— А вам — усмешку!
Насіце-хваліцеся,
з усімі дзяліцеся!

Леанід ПРАНЧАК

БЕЛАРУСЬ — МАЯ РАДЗІМА

Цік-так,
Цік-так —
Ходзікі.
Мне —
Чатыры годзікі.
Валасы —
Светла-русыя.
Тата з мамай —
Беларусы.
Я —
Дзівіччынка-беларуска
З васільковымі вачыма.
Хоць малая,
Але зную:
Беларусь —
Мая радзіма.

Уладзімір ЯГОУДЗІН

ЖУРАЎЛІ

«Курлы!.. Курлы!.. Курлы!..» Быццам дзесьці высока-высока пад аблокамі зайгралі звонкія срэбныя трубы. Ды не дзве і не тры, а сапраўдны аркестр. Так пераможна трубяць у гонар вясны шэрыя жураўлі, якія спяшаюцца да родных гняздоўяў.

Жураўлі, ці журавы, як яшчэ іх называюць, надзвычай прыгожыя птахі. Усе як адзін рослыя, дужыя, самавітыя. І, бадай, найлепшыя танцоры ў птушным свеце. Асабліва хораша яны танцуюць на світанні, калі ўзыходзіць сонца. Прыляцяць на ціхую балацявіну, збяруцца ў карагод і пускаюцца ў скокі, падпяваючы сабе гарэзлівым курлыкканнем. А колькі ў тых скоках весялосці! Жураўлі то кланяюцца адзін аднаму, то распускаюць крылы, то ходзяць упрысядкі, то бегаюць навыверадкі. Птушыны цырк, дый годзе!

Убачыць зблізку жураўлёў няпроста, бо яны жывуць на глухіх балотах. Гнёзды свае ладзяць сярод травы, на высокіх сухіх купінах. Звычайна жураўліха адкладае ў гняздо два яйкі. Калі птушаняты праклюнуцца і падужаюць, бацькі вучаць іх знаходзіць пад мохам чарвякоў, жучкоў, лавіць у вадзе жабак, іншую дробную жывёнасць, паказваюць, як лаўчэй скакаць з купіны на купіну, хавацца ад шматлікіх ворагаў. Асабліва нялёгка даводзіцца маладым жураўліям пазней, калі ў іх адрасцуюць крылы. Тады бацькі-настаўнікі ні хвіліны не даюць ім спакою — прымушаюць махаць крыламі, падскокваць угору, пералятаць з аднаго месца на другое.

Такая штодзённая фізкультура не праходзіць марна. Мінаюць тыдні, і ў жніўні падлеткі становяцца на крыло — падоўгу крыляюць у небе. Але абавязкова пад пільным вокам вопытных птахаў. Старыя жураўлі паказваюць маладым розныя паветраныя маневры, вучаць ляцець клінам, выконваць загады вожжа. Неўзабаве суровы экзамен — вырай у цёплыя заморскія краіны.

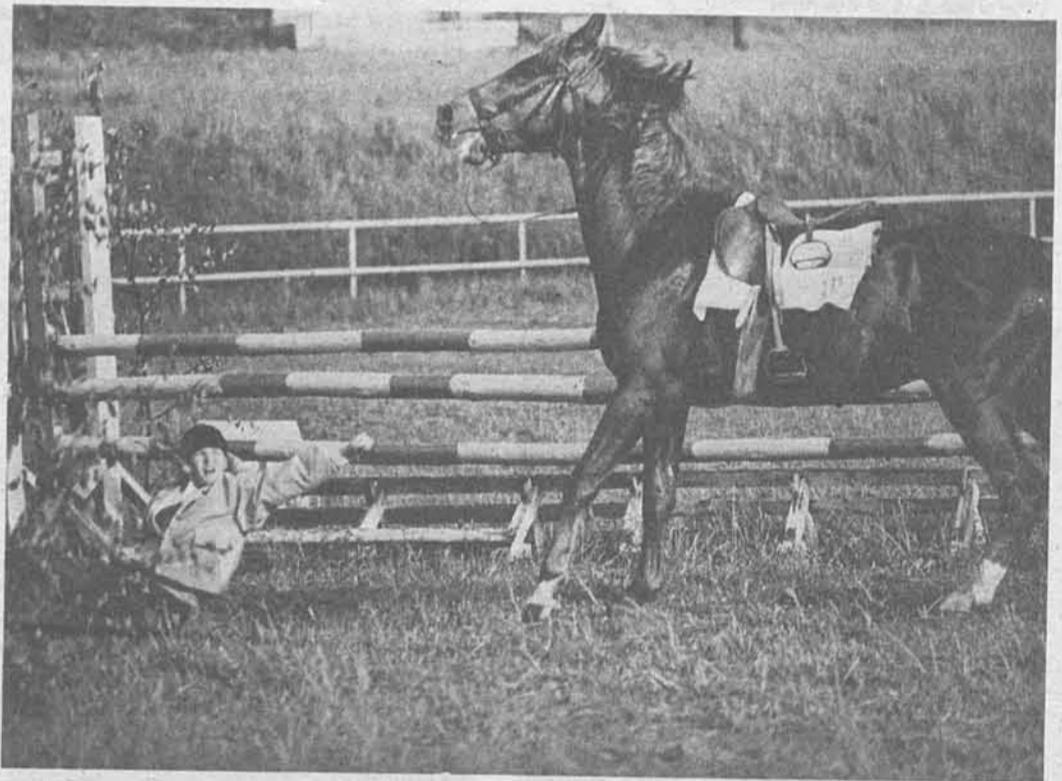
Надыходзіць восеньскі дзень, і гаспадары балотных абшараў выпраўляюцца ў далёкае падарожжа. Ляццяць яны высока, імкліва, кідаючы развітальныя крыкі: «Курлы!.. Курлы!.. Курлы!..»

Услухайся ў гэта самотнае курлыкканне, дружа, і ты, мабыць, пачуеш, як ваяк чарады гукае:

«Кірыла! Кірыла! Кірыла!..»

А журавель, які ляціць апошнім, яму адказвае:
«Скры-віў! Скры-віў!..»

І проста на вачах выцягнуты ў раўнютокія шнуры клін паварочвае ўбок ці зусім распадаецца. Наперадзе — няблізкі шлях. Нельга памыляцца ў пачатку дарогі! Колькі хвілін птахі ляццяць моўчкі, потым зноўку збіраюцца ў свой дзівосны клін.

Непакорны...

Фотазвод І. ЮДАША.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Газета аддрукавана ў друкарні
«Беларускі Дом друку»
Індэкс 63854, Заказ № 1786.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12